

ТОШО ЛИЖЕВ

ИЗЯДЕ ЛИ МИШКАТА КНИЖКАТА?

След 1773 г., когато йезуитският орден се разпада, част от книгите му монасите съхраняват в една празна църква, която гъмжи от мишки. Най-ценните книги наместили на нефа, по средата. Смятали, че мишките ще гризат другите, които са по ъглите. По-достъпните. Очакванията им не се оправдали. Прочее, въпреки отличния апетит на малките гризачи и пълното им пренебрежение към съдържанието на томовете, книгите (като заглавия) оцеляват. Както и самите йезуити.

Биологичната мишка е при-

чинявала големи главоболия на паметта на човечеството откак то се е отказало да използва като основно средство за съхранение на знанието си камъка и глинени плочки. Щетите, които нанасяла, просто правили човека по-изобретателен и малкият гризач – всеизвестно е – не успял да унищожи книгата. Сега на „наследника“ му, електронната мишка, вещаят тотален успех. Без съмнение, предричат мнозина, тя ще погребее остарялата демодирана хартиена книга!

Тези дни един наш издател

(издател единствено в електронен вариант!), обяви, че това ще се случи до 10 години. Още само десет години живот за книгата, не е ли стряскащо и тъжно? Но да оставим настрана емоциите и се огледаме за аналози в историята.

Преди 5-6 десетилетия, когато запърпориха първите много шумни и доста димливи трактори в блоковете на кезесетата (трудови те станаха после, когато се видя, че за трудене май няма стимул), ни убеждаваха, че конят и магарето са обречени. Като тяга

На стр. 9

АНГЕЛ Г. АНГЕЛОВ

JE NE T'AIME PLUS*

Напъхани в дъжда усещаме стъпките си като чужди следи върху непознат паваж. Едрите правоъгълни павета, преживяли какво ли не, успокоено и мъдро си спомняха за минал грохот, стройни отривисти крачки, следи от вериги на тежки машини, погледи на множества, траури и възторзи, сковаващи ледове и огнен пек. Многоцветните тюрбани на Храма достолепно се грижеха за величието на Площада. Край Гробницата се движеха стегнати мъже-роботи, а Човеците бяха

насядали безразборно – показваха те, че това огромно пространство, сърцето на Града вече е на всички. Булки в сватбени премени поднасяха устни за поредното „горчиво“, младоженците полутрезво се опитваха да свикнат с новия си живот. Юрий Долгорукий беше слязъл от коня си, крачеше по паважа и се оглеждаше наоколо.

„Не вярвах, че ще я бъде...“, мърмореше си под носа и полуусмихнат се радваше на позлатените двуглави орли. Махаше с дълги

ръце край ушите си, като че ли искаше да отпъди неприятни звуци. Площадният народ се заглеждаше след него и се мъчеше да отгатне кой театър и кой спектакъл рекламира този едновременно обличен, наперен човек. Не му личеше мъката, но той си я носеше и много ясно чуваше: Je ne t'aime plus, je ne t'aime plus, je ne t'aime plus... Владимир Илич се подпираше на кафеникавия гранит, с който бяха облицовали навремето дома му и също се заслушваше във все-

На стр. 6

ТАТЯНА КАПРИЧЕВА

ХЕРУВИМСКА ПЕСЕН ЗА ДОБРИ ХРИСТОВ

Сто тридесет и пет години от рождението на Добри Христов

Когато измерваме почитта си и родолюбието си, едва ли си даваме сметка, колко много, а и същевременно колко малко е нужно, за да бъдем истински българи. Казват, че не гените, а самосъзнанието е определящо за етническата принадлежност на човека, към кой народ се определя и причислява индивидът. Има един живот и една личност, чийто подвиг е пример за истинско родолюбие. Един мълчалив урок за поколенията, изпълнен с труд и отдаденост на делото. И може би наред с революционерите и литераторите, на почетната стълбца на народните будители трябва да се наредят и културните деятели, които за векове напред осветяват с пламъчето на ентузиазма и постиженията си пътят за по-нататъшно развитие на човечеството. Длъжница ли е Варненската общественост на своя съгражданин **Добри Христов**? Един

паметник, един хор, една улица (в кв. Винаца) и едно училище с това име... Нима толкова малка е нашата признателност към най-емблематичната фигура в музиката ни от така нареченото Първо поколение български композитори? Защо никой досега не се е осмелил да създаде устойчив във времето музикален конкурс с този патрон, със седалище Варна – родното място на Добри

Христов? Защо се сещаме за своите светли личности само в навечерието на годишнините от тяхното раждане и смърт? Не трябва ли да ги направим достойни на целия свят, да тръбим ежедневно и неуморно за ценностите, които са създали? Добри Христов – познат и непознат за мнозина. Добри Христов – Добър и Хрисим. Добри Христов – Доброта, с Христова мисия на Спасител, за оцеляване и пребъждане на всичко ценно и стойностно в българската култура и музика. Наред с множеството му заслуги и титли, може да се добави и най-високата – истински човек и родолюбец. Добри Христов преживява освобождението на България на една крехка възраст. Закърмен от малък с възрожденски песни и патриотизъм, уверено тръгва по пътя на просветителството. Като истински Шамполион „дешифрира“ нотното писмо. Слушайки изявите на духовния оркестър в града и общувайки с военните

На стр. 8

ВЕСЕЛА КОЛЕДА!

ЧЕСТИТА НОВА ГОДИНА!

ДАЙ БОЖЕ, ПРЕЗ НОВАТА 2011 ГОДИНА ЗДРАВЕ И ТВОРЧЕСКИ УСПЕХИ НА ВСИЧКИ, ЗА КОИТО ДУМАТА КУЛТУРА НЕ Е САМО ДЕКОРАЦИЯ КЪМ ЕЖЕДНЕВИЕТО ИЛИ УКРАСА ЗА ПРИКРИВАНЕ НА НИЗКИ СТРАСТИ!

Худ. Васил Петров - "Светлините на града", Артгалерия "Маркони"

АНТОЛОГИЯ МАНУСКРИПТ – КИЛ

МИРЕЛА ИВАНОВА

НЕ

-Все повече е земертърсна зона разумът, пукнатините в мисълта са метафора.
-Не прекалявай.
-Озъбват се грозни прорези по кожата, когато отчаянието няма други изходи.
-Не се оплаквай.
-Изтикани във от живота, истина е, за късче хляб ще се избием.
-Не говори.
Не призовавай истината за свидетел.
Разбираш ли, тя не обича живите.

Не
- Все повече е земертърсна зона разумът, пукнатините в мисълта са метафора.
- Не прекалявай.
- Озъбват се грозни прорези по кожата, когато отчаянието няма други изходи.
- Не се оплаквай.
- Изтикани във от живота, истина е, за късче хляб ще се избием.
- Не говори.
Не призовавай истината за свидетел.
Разбираш ли, тя не обича живите.

Мирела Иванова

С аплодисменти и огромна болка в душите на своите почитатели потегли към последната си сцена любимият на българската публика актьор Андрей Баташов. Този фин, красив и ярко надарен творец живя искрено, безкомпромисно и всеотдайно. Той се раздаваше дори безразсъдно на изкуството и живота. Безкрайно истински, 799 пъти Баташов представи своя герой в култовия спектакъл „Секс, наркотици и рокендрол“. Седемстотин деветдесет и девет пъти! Не му стигнаха дни да закръгли цифрата. Известно време се посвети и на политиката, но крехката му душевност не издържа свръхнатоварването. Андрей Баташов си тръгна от този свят само на 45 години, но ни остави светъл пример за истинско творческо поведение.

***

Куклената пиеса „Най-важното нещо“ на варненската авторка Веселина Цанкова получи своята театрална реализация на сцената на кукления театър в Ямбол. Премиерата се състоя на 26 ноември т.г. Но да дадем думата на ямболската преса, която отразява събитието. В. „Делник“ пише: „Най-важното нещо в петък бе „Най-важното нещо“ – една миловидна приказка за красотата на живота и любовта в този живот. Премиерата в ДКТ „Георги Митев“ беше приета много добре както от детската публика в премиерата през деня, така и от „официалната“ публика на самата премиера вечерта. За пишещото „войнство“ в града бе дадена пресконференция по обяд, на която бе направен „разбор“ на постановката. Според директора на театъра Елена Дойчева пиесата на Веселина Цанкова е на много високо ниво, както и постановката, дело на режисьора Ангел Попов. Сценография и кукли – Недко Данев, музика – Стоян и Рафаела Косеви. Ангел Попов сподели, че този спектакъл бил доста по-различен от всичко, което той е правил досега. В технически план той изтъкна успеха на Недко Данев при правенето на куклите. Косев и дъщеря му Рафаела написали „страхотна“ музика, каза още Бате Ангел, както го знаят най-добре децата.

В спектакъла участват актьорите Жулиета Николаева, Стефка Янчева, Калина Баракова, Николай Бояджиев, Димитър Димитров. Колкото до драматургията, (пиесата е поставяна преди години и в Шумен) авторката Веселина Цанкова сподели, че преди време била изненадана от предложението на режисьора Ангел Попов да му предостави текста си за работа. „Това не се случва често и направо си е страхотен късмет – сподели авторката. – Обикновено пишещите са тези, които ходят, предлагат, молят за вниманието на издатели и театри.“ По лични причини тя не е имала възможността да присъства на премиерата, но онова, което в процеса на работата върху спектакъла е споделял по телефона с нея режисьорът Ангел Попов я е впечатлило с

оригиналните виждания и решения. Амбицията, с която целият театър е осъществил постановката, я кара да мисли, че имаме един вълнуващ за малките зрители художествен факт. Още повече, че темата на пиесата за любовта и добротата, за саможертвата и помощта, проблеми ангажирали и режисьора, са особено важни за съвременното ни огрубяло общество. И за тях трябва да се говори. Особено пред най-малките.”

С тази премиера по задочен начин Веселина Цанкова се вписва като участник в „Рождественския салон на изкуствата“ тази година и всички се надяваме, че съответните институции ще намерят начин да организират гостуване на спектакъла. Както и в бъдеще Салоните на изкуствата във Варна – коледният и великденският – да разширят репертоара си и с подобен тип прояви.

***

Обедня руският поетичен небосклон. На 73 години в Переделкино край Москва почина Белла Ахмадулина. Сърдечна криза отведе в по-добрия свят една от най-ярките руски поетеси. Нейните стихове, разкъсващи мрака на догмата през 60-те години на миналия век, заслужено ѝ спечелиха определението „глас на епохата“. Бунтарският ѝ дух и ярък талант я определиха като естествена следовница на други две големи поетични имена там – Марина Цветаева и Анна Ахматова.

***

Апокалиптичните твърдения, че епохата на Гутенберг си отива, изглежда се опровергават. Похвални усилия това да не се случи полагат издатели и книжари с организирането на ред форуми. По тяхна инициатива и тази година отвори врати Международния панаир на книгата в НДК, за да убеди публиката, че най-хубавият, смислен и ценен новогодишен подарък си остава все пак книгата. А може би и най-евтиният. Освен изобилюето на заглавия по щандовете, в програмата на панаира са предвидени и

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

много срещи и разговори с писатели. Издателство „Колибри“, което празнува 20 години, радва читателите си със срещи с Гоце Смилевски и Катрин Панкол, а „Сиела“ подготви дискусия на тема „Българската книга по света, нашите писатели в чужбина“. Дано и варненските издателски къщи също вземат участие в панаира и да се пресвят достойно. И с варненски автори

***

Български ученик реши задача на 2000 години. 19-годишният Радко Котев от Националната природо-математическа гимназия представи решение на Аполониевата задача, която от 2 хилядолетия мъчи човечеството. С постижението си той изуми света на науката. До този момент през вековете са правени само четири опита за решението на задачата и то от математици, останали в историята. След две години работа нашето момче постигна този успех, с което заслужено получи световно признание.

***

Всяка книга е гибел на дърво, е казал поетът Сен Джон Перс. А какво остава за безбройните подписки, които се организират, за да „лъскаят“ самочувствието ни на важни особи с решаващ глас. Те гълтат томове хартия, което си е направо гола горска сеч. И във Варна тази модата се завихри. На много места в града върви подписка срещу драконите от бронз. Според организаторите (кои ли са те и кой им плаща, за да си губят времето?) симпатичните влюбени животинки, разкриващи чешмата до плувния басейн „поругавали християнски и общочовешки ценности“. А сега, де! В суматохата под прицел попадна и излязлата „Варненска Венера“, изработена от монолитен къс мрамор. Организаторите на подписката не се възмущават от „черния саркофаг“, който извиси ръст в центъра на града на бул. „Княз Борис“ и от никъде не се „вързва“ нито с архитектурната ни традиция, нито с характера на Варна като морска столица. Божественият им гняв се стовари върху двете одухотворяващи атмосферата на града скулптури, но бива ли за това да погиват дървета.

***

Големият френски импресионист Едгар Дега (1834 – 1917) е представен на варненската публика с уникална изложба с пластики. 74 са скулптурите, които представят твореца. След Атина, Тел Авив и София, Варна е четвъртият град в света, който има възможността да се запознае по-материално с творчеството на световно известния творец. Изложените шедьоври са собственост на частния център за визуални изкуства в САЩ „Абрахам“, а идват у нас благодарение съдействието на Френския институт. Едгар Дега

е оставил след себе си повече от 2000 пастелни и маслени картини, акварели, както и над 150 скулптури.

Според специалистите, изложениите експонати са интересни и с това, че илюстрират как Дега е пренесал импресионизма в скулптурата.

***

Френската публика получи възможност да се запознае с интересна българска културна проява. На 8 и 10 декември на фестивал в град Лион бе представен спектакъла „Легенди за Аладжа манастир“. Аудио-визуалната картина с музикални и светлинни ефекти разказва хилядолетната история на това място и възкресява приказния свят на легендите, а България представя като кръстопът на вселенските цивилизации.

Ще припомним, че спектакълът „Легенди за Аладжа манастир“ с автор историкът Валери Кинов, бе награден през 2010 г. от Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация като най-добра културна атракция и бе изгледан от близо 10 000 туристи.

КИЛ

ПО ПОВОД НА ИДЕЯТА „ВАРНА – ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА 2019 Г.”

Често си говорим с приятели за идеята Варна да кандидатства за културна столица на Европа за 2019 г. и всички я адмираме. Това, че тя се наложи в публичното пространство и го обедини за щастие във времето разделно, че за осъществяването ѝ се въпрегнаха много обществени институции, е повече от похвално. Самите творци прегръща горещо идеята, радвиха се културни пластове и се вля озон в иначе задушливата духовна атмосфера не само у нас – във Варна или в България. Тоест идеята е „екологична“, защото изкуството, културата се оказват най-пречистващият и облагородяващ момент при израждането на човешката личност. И при нейното опазване от деградация.

Има доста време до 2019 година, когато ще разберем дали птичето на успеха ще кацне на рамото ни, както се случи това с Истанбул тази година. Но пътя към този успех трябва да наситим с големи и значими културни събития, които няма да са на халос. Те не само ще ни прославят, но и ще оставят следа, дира, духовна дира в нашето съзнание и поведение. В този порядък на мисли искаме да споделим идеята на Сдружението на писателите – Варна за една среща с писателката Дубравка Угрешич и да потърсим за това финансова и организационна подкрепа.

Но защо Дубравка Угрешич? Най-кратко казано, защото е варненка. Тази изтъкната интелектуалка и писателка, автор с европейска извест-

ност и значимост, има наши корени. Майка ѝ Вета е варненка, тръгнала навремето подир любовта си и озонавала се в тогавашна Югославия, а днес Хърватска. В чудесната си книга „Музеят на безусловната капитулация“ Угрешич емоционално вплита споменните знаци на своята родителка: жълтицата „принадлежала на мамино семейство“, табакерата на дядо ѝ с галопиращия кон върху капак, снимки. Снимките на младите варненски баба и дядо, „мамини момински снимки на плажа, в лодка, на разходка с приятелки, в гимназиална униформа.“ „... Мамините албуми – начинът, по който беше подредила „житейските факти“ – цяла да възкресят пред очите ми всекидневие, което бях забравила.“ пише още Дубравка Угрешич. В книгата тя разказва също за своето посещение във Варна, случило се в детските ѝ години и изглежда останало единственото за сега.

И макар че любовта към родината, която според Угрешич, вече холандска гражданка и университетска преподавателка там, е част от психопатологията на човешкото поведение, едно гостуване във Варна би ѝ доставило споменни емоции. И на нас. Ако щете и да си поговорим и дискутираме и по този проблем – любовта към родината. В атавизъм ли се превръща тя. Спорна е позицията на авторката, изложена в есето ѝ, публикувано в интернет версията на „Либерален преглед“. Тя го завършва по следния начин: „На въпроса „каково е комунизъм, едно дете отговорило: аз нямам комунизъм, защото редовно пия мляко. На въпроса какво е любов към родината, аз отнахмала, макар и да знам отговора, но казвам: нямам любов към родината, защото редовно пия мляко.“

Наистина би се получило много интересна дискусия по проблема. Във Варна имаме автори, които могат да разговарят и на философско ниво по толкова важна за съвременния ни свят тема. Би се получил интересен сблъсък, например с виждането на писателя Петър Доков, който в цяла книга – „Блудна родна“ разсъждава задълбочено и много аргументирано по проблема. Още повече, че и той като Дубравка Угрешич е бил дълги години емигрант.

Но това за възможна дискусия точно за родолюбият Дубравка Угрешич, е само подматане. С нея може да се разговаря по всичко, според нас. Ерудит, талантлив писател, тя ни подава много теми за среща, защото с вещина описва състоянието на човека, живял в коренно различен свят от днешния. В които се оказва изгнаник. И не на последно място тя би била един много убедителен посланик на идеята „Варна – европейска столица на културата за 2019 г.“.

ВЕСЕЛИНА ЦАНКОВА

АКЦЕНТИТЕ НА ХІ КОЛЕДЕН МУЗИКАЛЕН ФЕСТИВАЛ – ВАРНА 2010

Четири основни акцента в ХІ Коleden музикален фестивал – Варна 2010 отвори на първата фестивална пресконференция артистичният директор на Държавна опера Варна, Даниела Димова. Музиката на Йохан Штраус очертава фестивалната рамка от балетната постановка „Штраусиана“ (1 декември) до Рождественския концерт (23 декември), в който заедно с творби от великия австрийски композитор ще звучат и произведения на Дворжак, Брамс и Чайковски. Вторият акцент е посветен на децата, за които са предвидени мюзикълът „Мама Миа“ (13 декември) и музикалната приказка „Коледна песен“ (17 и 21 декември).

Специално място в програмата заемат имената на диригентите Франческо Ланзилота от Италия – от тази година постоянен гост-диригент, Маркус Хубер от Германия

Даниела Димова с Ангел Атанасов

– сред десетницата на най-добрите диригенти в света, Иван Кръстев, Деян Павлов и разбира се Борислав Иванов – главен диригент на Държавна опера Варна.

Скъп гост на представлението на „Бохеми“ е известният художник Ангел Атанасов, част от артистичната бохема на Варна, сценограф във Варненската опера повече от 30 години, удостоен със златен орден „Кирил и Методий“, награда „Варна“ за сценографията на „Трубадур“, Сребърен почетен знак „Варна“ за цялостно творчество и други отличия. Точно на 3 декември Ангел Атанасов навърши достолепните 90 години.

Паметта за миналото, приемствеността и разбирането за изкуството като сбор от таланта и постиженията на всички поколения творци оформят последния акцент

в ХІ Коleden музикален фестивал на Държавна опера Варна. Затова всички артисти, с които екипът на операта, по една или друга причина, се е разделил през 2010 г., ще бъдат показани на сцената на Рождественския концерт (20 декември), за да получат от своята публика аплодисментите, които им се полагат. И тъй като изкуството съществува единствено в срещата между артисти и публика, в края на оперетната гала (20 декември) Държавна опера Варна за пръв път ще удостои с почетни грамоти институции и личности, подкрепили творческата дейност на операта през т.г., в няколко категории: Личности за операта, Бизнесът за операта, Партньори на операта, Медии за операта, като последната категория има две подкатегории – за медийна институция и за журналист.

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

IN MEMORIAM

На 9.12.2010 г. само на 47-годишна възраст, неочаквано ни напусна варненският художник **МИХАИЛ КОЕВЧИНОВ**. Талантът му на график и живописец му отреди трайно място сред най-значителните творци в града ни. Представил десетки свои изложби у нас и в чужбина, неговото изкуство се отличава с многообразието и дълбочината на истинския творчески натюрел, с непосредствеността на откривателството.

ПОКЛОН ПРЕД СВЕТЛАТА МУ ПАМЕТ!

Иван Овчаров. "И нищо повече от любов". Изд. МС. В., 2010.

Бих определил последната стихосбирка на Иван Овчаров "И нищо повече от любов" като опит да бъдат спасени миговете от самотата на житейския студ. Сред отминаващите ласки на предесенната жал, Поетът страстно пази последния си брод през реките "все по-дълбоки и по-натежали" – думите.

В надживения превал на нощите в този сборник все по-отчетливо изкристализира копнежът по пълнота на изживяването, дори и жребият кратък "да е все така горчив, да е болка и яд...". Иван Овчаров е успял да съхрани през годините непокътнатото желанието "да бъде сам себе си", и тогава, когато любовта е само предстояща, а животът е безкрайното прераждане в следваща възможност. Цикълът "И пак – морето" нагледно откроява това чувство "да бъдеш и несбъднат да оставаш" по-голям от всякако неверие, и по-силен от всеки отсъстващ смисъл. По-енигматичен от всеки ребус, само на брега на морето човекът дочува "тик-такът на живота си" и мълком се смирява пред космическата безкрайност-трапчинка в погледа, където се спотайва чувството за вечност.

С годините все по-простима – тъгата изменя на миналото, за да се превърне в пътуване към все по-обозримото море-последслов. В очертанията на неизбежната страст с тиха смиреност плуват мълчаливо очертанията на оцелелите спомени. Но човекът в поезията на Иван Овчаров не е нещастен, той има още много да узнае. Под помъдрялото небе скитаният в здрача дъжд продължава да събира нещата несбъднати и да разтваря посоките на спогуване, все по-далечни и натежали,

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ

ЗРИМАТА УЧАСТ НА ПОЕТА

но неналудувани.

Думите една след друга излитат с предчувствието за щастие, за слънце, за надеждата, "винаги следваща другата". Годините напомнят кръст от рани, в който по-бързо се износва последната ни същност. Като среднощен просяк Иван Овчаров събира следите на последните въздишки и изтъняващите нишки на поредните спомени.

В разтерзания кръговрат от изнизващи се дни един образ събужда жаждата за вечност, за начало, оголва копнежите като сетната глътка от виното. Мария – обичана, изписана, измълчана..., измислена, пред която душата няма от къде да се завръща "преди да са още родени и думите":

Обич –
измислена дума от някой
самотник,
сякаш извън отредения ход
на нещата...
(„Обич...“)

Любовта не е някогашното витално изживяване, ликуване на душите; сега тя е "път, по който увенчано се минава", най-късното начало, оплодено от молитвена мисъл. Божественото тайнство на представата за полет озвучава нощните, смълчани влакове "във които пътува усмивка", разсича изнизващия се ден със събудената жажда за вечност. В края на житейския изтерзан кръговрат човекът на Иван Овчаров се завръща към любовта като грешник към Бога с "кървяща сълза от мечта в първородния огън, и отекотен гръм на оголен копнеж – да те има!..."

Живителния допир с природата помага на Поета да прозре тази

причудлива естественост на живота, прииждаща между ужаса да си глътнем душите и чувството за нещо "преборено и изминато, но неповторено". Вината, че "приехме съдбата на бивола, че преглътнахме бързо големите луди копнежи", е само къс от трудната българска орис да търси "последната си същност", когато "въпросите са само бивши отговори"

като вълни,
които си отиват,
без да се срещнат с някого и с нещо...
(„В прегръдката на мислещата тръстика“)

Васил Петров - "Моряшка икона", артгалерия "Маркони"

Умението на Иван Овчаров да превръща всеки пейзаж в състояние на душата, да вписва в стиха цяла палитра от усещания, логично води до размисъла върху непреходните радости, на които се крепи животът – любовта, вярата, "че има и друг живот", споменът за желанията... И макар "последното море" – шествие на несъбудени възможности" да пълзи над гласа и гнезди "застарелите си надежди", няма по-голямо от живота и преродената любов!

След поредното тръгване към съдбата, отвъд неслучванията и необещаващите нищо думи, остава вечно морето – "пясък и думи, думи от пясък нататък..." И въпреки това, човекът в тази поезия не е в противоречие със самия себе си, със своето идеално-нравствено Аз. Обемайки в словото си миналото, настоящето и бъдещето, Иван Овчаров опрощаващо съзижда "представата за себе си", внимателно напластява знаците на битието, в които се отразяват "ехо, път и ласка". Предчувствието за гибел ("Дори звездите са като случайни риби") не стига до категоричната поанта за изговореността на света, въпреки често задавания въпрос:

Защо все трябва някого да губиш,
за да прозреш живота като чудо
на оцелял
сред всичкото "не е"?

Всеки словесен жест Иван Овчаров умее да превърне в дълбоко прозрение за незавръщащото пътуване от думите, "изречени преди да са изпитани". Дори мълчанията

на Поета понякога събуждат спомена за "чувството, че нещо сме забравили".

Сложните взаимоотношения на човешката личност с обективния свят в тази поезия определят важното значение на асциативните връзки, лаконизма, съгъстената до афоризъм мъдрост, полифонизма на изживяванията. Поетическата рефлексивност в цикъла "И такава любов има" продължава най-добрите традиции на българската монологично-изповедна лирика. "Над пресметнати ползи и цели, поставяни зримо..." , словото на Иван Овчаров търси продължението на времето в надеждата и любовта ("като болка и кръст"), в способността на поетовата душа търпеливо отново да извайва пластове минало – "за смисъла – и малък, и голям". Да си повярваш, че храниш вярата, че имаш посоките на този свят е онова "чудно мгновение", в което "погледът настройва тялото в посоката си да се случи". Откровенията си от впечатлителната Москва с нейните исторически светини поетът споделя диалогично, сякаш не можейки все още да се отърси от големите си прозрения за Историата, които "с нещо ежедневно по малко" се дописват.

Навсякъде в стихосбирката "И нищо повече от любов" Иван Овчаров успява да разкрие неповторимия си поетически почерк. Без да абсолютизира тревогите на днешното ни живеене, той не раздава и лесни отговори. Съхранил усета си в Мирозданието да вижда всеобщи връзки и подобия, Иван Овчаров реанимира в поезията отдавна забравеното в българското слово свежо, сетивно възприемане.

Ванилин Гавраилов, „Серенада против суета“, ИК „Жажда“, Сливен, 2010 г.

Стихосбирка на Ванилин Гавраилов „Серенада против суета“ предлага среща с поезия, в която пълнолуни нощи пълнолуна любов осветяват, щурците многозначни и мъдри песни редят, суетата е ненужна, зърно от плява се отделя, сторен е поклон пред поети, които вече не са тук, откроени са значещите детайли в житейския път, усетен е вкусът на самотата, присъства в пълна сила и емоционалната, и социална ангажираност, които носи поетът.

Водещото начало в повечето стихотворения е преосмислянето на живота, при което се налага констатацията за неговата краткост, за горчивината на жребия, че макар сега да сме тук, после няма да ни има. Приижда усещането за предателската му краткост. Някак обидно животът иска да те напусне, а ти не си готов за това. Лирическият аз се опитва да намери опорни точки в житейския водовъртеж и успява да ги открие в стойността на сътвореното, в смисъла на писаното слово, във връзката с деца и внуци, във верността към земното и родното. Но независимо от това се прокрадва като горестен рефрен, че колкото и дълъг да е животът – той все си остава безмерно кратък – душата не търси такава раздяла.

Нашепват стиховете, че с годините идва мъдростта. Но понякога мъдростта не успява да помогне изцяло, тя не може да промени случващото се, само дава посока за проумяването му, за разбирането на важните истини. Истини, които може да предизвикат усмивка, но и

ВАЛЕРИЯ АНДРЕЕВА

ЩУРЦИТЕ НА ДУШАТА

тъга. В голямата си част поезията на Ванилин Гавраилов е подплатена с тъга, покрита с тъга, нюансирана с тъга. Това е водещо чувство. Дори когато има оптимистични нотки, ведро настроение, слънчеви лъчи, тъгата успява да се прокрадне като едно неизбежно състояние, настанило се в потайните кътчета на лирическия аз.

Един от поводите за тази тъга е неуволимо изтичащото време, безвъзвратно отминаващото време. Както и оставащото време – по различно количество за всеки един от нас – по няколко залъка или по няколко трохици. Това определено провокира тъга. Дори и философски преодоляна, тя все пак остава като сянка, като полъх. От свой житейски и творчески ъгъл Ванилин Гавраилов разработва темата за изтичащото време. Тема, вълнувала хиляди творци.

Ще вмъкна само един от световните примери. Три от най-популярните гравюри на художника Албрехт Дюрер са гравюрите „Рицарят, Смъртта и Дявола“ от 1513г., „Свети Иероним“ и „Меланхолия“ от 1514. И в трите гравюри на Албрехт Дюрер знаково присъства пясъчният часовник, а с това и напомнянето, че изтичащите пещинки отмерват времето, което може да бъде осмисленото по различен начин – чрез достойни дела, чрез словото, чрез изобразителното изкуство, чрез творчеството.

Книгата на Ванилин Гавраилов е оформена в четири части, озагла-

вени „Крехка вечност“, „Серенада против суета“, както е и заглавието на цялата стихосбирка, „Пълнолуна любов“ и „Опит за прозрение“. Поетът се стреми да улови пулса и на живота, и на времето, и на Вселената, и на отделния човек. Той се опитва да смири, доколкото е възможно тялото и душата. В много от стихотворенията има акцент върху съвместимост и несъвместимост, примиреност и непримиримост между човешкото тяло и човешката душа. Така е и в стихотворението „Подсещане“. Животът, продължил „от ден до пладне“ – остава запечатан в снимки, които запазват видимото, а онова невидимото, което ни изпълва, то в полет, някога, някъде може би срещи със себеподобни ще има. За това подсещат и щурците с „велика нощна серенада“, с която мъдро „отсяват лунна плява/ и всяка непрогледна суета...“ (Серенада против суета)

Малките прозрения осмислят живота, придават му друга, по-дълбока стойност. Понякога това може да са познати истини, но те стават значими, когато ги усетиш като свои – преосмислени или изстрадани. „Напрегнато се вслушвам в добрата тишина.../ Да слушаш е изкуство...“ (Есенен лов), така е „да слушаш е изкуство“ – една популярна мисъл, но тук тя идва като авторово проникновение, освен това има друго допълнително значение – да умееш да слушаш хората е изкуство, а да умееш да слуша природата и нейната тишина е мно-

гократно по-голямо изкуство.

Безспорно е, че авторът вижда природата не само с очите си, проумява силата и величието ѝ, вплита в едно човек и вселена. В тази вселена безспорно има място и за оная невероятна сила наречена любов. Какво е любовта? Нещо, което можеш лесно да подминеш, да игнорираш, да забравиш? Не. Поетът разбира виталността и магията на чувството, посвещава му поредица от стихове, в които жената е „приказна“, „вълшебна и жадувана“. Успоредно с това присъстват и стихове, в които жената е и съпруга, и майка, а децата подаряват „крехка вечност“.

Семейството, родовата връзка, смяната и приемствеността между поколенията са отговорна точка при изплитане поредица от стихове, затова и някак логично зазвучава повелята към сина:

Вземи си, сине, огнище е топчина от тук,
че родното огнище е едничко...
Дори и птиците, отлитайки на юг,
не могат да си вземат в полет всичко...

В сонета „Буден сън“, в стихотворението „Помъдряване“, а и не само в тях, размислите за земния път на човек, „уроците житейски“ се напластяват с взиране в същността на младостта и старостта и налагащата се мъдрата полупримиреност между тях.

В тази стихосбирка има и доста стихотворения, особено в четвъртата част, които са с ясно изразена социална насоченост. Често те

са наситени с горчива ирония, а на места и с явен сарказъм. В тях прозира и болка, и загриженост от негативните страни на живота. Поетът не е безразличен към съдбините на Родината, затова избликва заклинателното желание за избор на добри и верни птици. Звучащото като басня стихотворение „Утринни уроци“, родеещото се със Смирненски стихотворение „По пладне“, задъханото „Ех, любов народна...“, търсещото ботевия патос „Амнезии“ са свидетелство за социалната ангажираност на поета.

Третата стихосбирка на Ванилин Гавраилов „Серенада против суета“ е издадена от издателска къща „Жажда“. Илюстрациите вътре в книгата са дело на Латинка Минкова, която също е човек на словото – журналист и писател, автор на книгите „Животът – една изящна трагедия“ и „Под кривата круша“. Успоредно с това тя рисува – има 11 самостоятелни изложби. Рисувайки илюстрациите към стихосбирката „Серенада против суета“, Латинка Минкова подхожда и като човек на словото, и като човек на четката и молива – със стремеж да бъде в синхрон с образността, внушенията и цялостното звучене на книгата.

Поезията на Ванилин Гавраилов идва при нас със своя ясно изразен изповеден характер. Придържайки се към класическото стихосложение, авторът отправя послания, които са насочени колкото към читателя, толкова и към самия автор. И в света на поета читателят винаги е добре дошъл „Мойте книги са отворени./ винаги сте ми желани гости!“ (Незалостване).

Единствената защита на писателя са неговите книги. Но в годините на прехода станахме свидетели на много аномалии. Ще посоча само една и то в духовната сфера. Вече имаме автори, които са написали и издали повече книги, отколкото са прочели.

Издадените от Петър Доков книги са шест на брой, от които не съм прочел само една. Дори и той не я притежава, защото е издадена в чужбина по времето на неговия емигрантски живот и не може да се намери в България.

Но да се върна към началото. Няма да влизам в ролята на защитник на Петър Доков. Казах защо. Единствените негови защитници, добри или лоши, са книгите му. Донякъде и текстовете, излезли под перото му, на които има доверие и ги пуска на свободна паша в публичното пространство. Като човек балканджия, разбира от тези неща. По това спор няма. Повечето спорове са за това дали един автор е писател. И нещата отново удрят о крайгълния камък в темелите – има ли книги и текстове, които го налагат в съзнанието на обществото като писател. Аз мисля, че има. И ще се опитам не толкова да го докажа, колкото да го обясня отчасти.

Налага се да преценим дали към Петър Доков, като творец, е насочено вниманието на хора, притежаващи интелект, култура и интерес към литературата (и не само към нея), извън неговия семеен и приятелски кръг. В повечето случаи става така, че точно хората от тези кръгове не признават този или онзи автор за писател, като извеждат пред скоби безброй битови аргументи и делнични мотиви от ежедневието. И по-добре, че е така. По-добре ли щеше да бъде, ако само в тези кръгове го признават за писател, за да се подчертае някакво превъзходство, да се защити семейната чест и докаже приятелската солидарност? Явно, че не е по-добре. Затова и не ме интересуват тези кръгове и техните аргументи. И ще говоря от позицията на читател извън тези кръгове, но не като съвсем чужд, нито пък като враждебно настроен. Доброамечеността не е проява на конюнктурна безпринципност и уютен либерализъм. Тъкмо обратното е. Напомняне за Аристотеловата фраза: “Платон ми е приятел, но истината ми е по-скъпа”. Няма да премълча и неудобството от факта, че дори Христос не е успял да отговори на въпроса: Що е истина? Лъжата е ясна и за нея по-лесно може да се даде дефиниция. Не е необходимо да ходим толкова назад и далече във времето, за да търсим вода и утолим днешната си жажда.

Поради тези причини, а най-вече поради написаното от Петър Доков, ще се опитам да фокусирам вниманието ви върху неговите изяви в публичното пространство и да споделя своята гледна точка. Не обещавам и никакви бонуси, кредити и лихвоточки, които великодушно се дават на авторите при подобни срещи на добра воля, взаимно разбирателство и в крайна сметка са отчайващо безплодни.

Ако перифразираме една мисъл на Т. С. Елиът, с която той оч-

ертава границите на литературната критика, може да се каже, че писателят е автор (създател, творец, демиург) на художествено слово в определени граници. И ако премине тези граници в определено направление, текстовете му престават да бъдат художествени, а ако ги прехвърли в друго направление, словото му престават да е писателско.

След Елиът някои определят психоанализата като удоволствие за мозъка, което е било предназначено за друг орган. Афористичността на тази мисъл пък ми дава смелост да твърдя, че писателството е удоволствие за другите, което е било предназначено за създателя му. Но да не теоретизираме повече, а да се вгледаме отблизо и по-съсредоточено върху книгите на Петър Доков.

Бързам веднага да кажа и нещо за подхода. На първо място това е съпреживяването, съзерцанието, мисловната дифузия и емоционалната осмоза, социалната и нравствена разтворимост на текстовете му при възприемане, и не на последно място – естетическата наслада, удоволствието и радостта, нека я наречем удовлетворение, значимостта на темите и проблемите, тяхната дълбочина на осмисляне и пре-

Да се изразяваш пестеливо и в същото време да даваш простор на мисълта в много посоки, безспорно е дарба. Петър Доков я притежава. Погрешно е да се смята, че това е присъщо единствено на поетите, както е прибързано да се твърди, че в прозаичните текстове не може да има поезия. По-често срещано е обратното – дотеглива проза, високопарна публицистика и умозрителна маниерност с претенция за поезия. За поетите е характерно и това, че те цял живот пишат една книга, която непрекъснато допълват и обогатяват под различни заглавия. В това отношение без притеснение от причиненото неудобство на жанровото травестиране, мога да кажа, че Петър Доков е поет. Това го почувствах в неговите експресивни текстове, които имат за повод сюжети от нашата и европейската литература. Дори и книгите си пише като поет, и във всяка следваща своя книга вражда сянката на някоя от предишните. Така, както са го правили старите майстори-дюлгери с личните момии.

След съдбовния социално-политически трус на 10. XI. 1989 г. едно от последствията от него е, че у нас се прекъсна литературното мислене. Не можеше да

то му и най-добре е изразено в “Колажи” и “Блудна Родна”. По тези маршрути той е отбелязал на своята карта всички оазиси на духа, които и досега му носят удоволствие и прохлада, и все още го спасяват от температурните контрасти на непоносимия пустинен климат.

Ще припомня само това, което Петър Доков е написал на своята визитна картичка в книгата си “Медената гилотина”, която намирам, че е най-доброто доказателство за писателския му талант. “Петър Доков е роден през 1944 г. в троянското село Дълбок дол. Завършва философия в СУ “Кл. Охридски”, от 1978 до 1992 г. работи като предател във вражески радиостанции в САЩ и Германия. Завръща се заедно с нахлулата у нас демокрация.” И малко по-надолу той споменава и за книгата си “България днес – социална структура и политическо управление. Париж 1978 г.” Това заглавие ми напомни за съдържанието на книгата на Ж. Желев “Фашизмът”, писана покъсно от тази на Доков. Не е случайно, че спирам вниманието ви върху този прозаичен, но и емоционален факт. Темите “България днес”, “Социална структура и политическо управление” при-

кратко и точно, но все още е неясно за онези, които не са прочели всичко, излязло от писателската творческа лаборатория на Петър Доков. Някой с основание може да каже, че не е необходимо да изпиеш цяла бъчва вино, за да кажеш, че е вкиснато. И ще са прави. Работата е в това, че става дума за добро вино, което се услажда. Петър Доков е чиракувал при добри майстори на художественото слово – наши и чужди. Вижда се при това, че дълго време пръв е идвал и последен е напускал работилницата, дордето стане калфа. Дали ще му бъде препасан майсторския пояс – не мога да кажа. И никой не може да каже. Покойният голям наш поет и съгражданин Петър Алпиев често обичаше да казва, че живите писатели не бива да се лъжат с безсмъртие. Не ми пречи да вярвам, обаче, че това му предстои – все едно кога. Повярвах в това, когато прочетох книгата му “Медената гилотина”. Тя е дело на писател. В другите му книги надмощие има есеистичното, публицистичното, социометричното и не на последно място – полемичното. Текстовете в другите му книги също са дълбоко осмислени, интригуващи, макар и без отчетливо изразена фабула, интрига, герои, характери, остри конфликти и пр. аксесоари на традиционната сюжетна белетристика, но въпреки това са свежи като мисъл и оригинални като хрумвания и интерпретация. И са доизкусурявани според терка на големите майстори на художественото слово. В тези книги обаче Петър Доков само показва, че притежава нереализиран напълно писателски талант. Който е запознат със съдържанието на “Медената гилотина” едва ли ще отрече, че тя е носена продължително време като авторова идея, чиито плод е съзрявал, за да изпълни формата със сочност и сладост. Но за това са естествените сезони на творческия процес, които налагат на автора търпение, грижи и вещина кога да откъсне плода.

Като човек, който има собствена преценка и мнение за случващото се в нашия политически, стопански и културен живот, Петър Доков е взел навремето най-трудното в живота си съдбовно решение – да напусне родината, за да търси не толкова щастие по света, а с убеждението, че зад нейните предели все някъде ще намери пристан за изтерзаната си от противоречия душа.

Какво още може да се каже за творчеството на Петър Доков? Могат да се кажат още много неща по отношение на прецизността, с която той педантично се отнася не само към словото, отделната дума и отчасти всеки детайл на нейните нюанси. Така постъпва и с пунктоацията в текстовете си, за да е сигурен, че читателят няма да се подведе и тръгне в друга посока и да пропусне неволно планинските пътеки и осеяната с живописни поляни негова мисъл. И възвишеността и хубостите на панорамната гледка, след като излезем от гората и стигнем не след него, а заедно с него до поредната духовна висота. Само това стига, за да разберем, че имаме среща с писател.

КРАСИМИР МАШЕВ

ЗА МЕДА И ЖИЛОТО НА ПЕТЪР ДОКОВ

сътворяването на всичко това в образи. И общата човешка съдбовност на тези художествени образи, изразени чрез герои, характери и конфликти в едно или друго историческо време или дори цяла епоха. Мисля, че тези неща, ако не могат да ни дадат пълна представа за писателското можене на Петър Доков, ще ни накарат да задържим нашето внимание по-дълго върху неговата творческа индивидуалност и да си отговорим на въпроса – притежава ли наистина такава. И на този въпрос отговорът ми е утвърдителен. Да. Нещо повече. Убеден съм, че Петър Доков има писателски талант, който може да се види в книгите му и от птичи поглед. Друг е въпросът до каква степен го проявява. Талантът отдавна се е отрекъл и пропъдил от себе си своето първоначално значение и смисъл. И е като водата, която винаги намира своя път. А и нека си припомним мъдрите думи на класика Атанас Далчев, който казва, че в нашата литература има много таланти, но ѝ липсват характери. За мен Петър Доков е талант с харктер. При това с много тежък характер, биха добавили хората от неговия семеен и приятелски кръг. Обещах, че с тях няма да се занимаваме. Не ще се занимаваме и с характера му.

Ако приемем, че думите са елементи от писателската Менделеева таблица, то ще се разбере донейде кое прави един автор писател. Това е природата на неговата структурна решетка, наречена талант. Затова при еднакви химически елементи, но вградени в различни структурни решетки, едни автори са графити, а други диаманти.

Да бъдеш кратък, ясен и точен едновременно е доста трудно.

е иначе. Заедно с палачинката се обърна и цялата пирамидална структура на старата система, а върхът на пирамидата в мига, в който усети някаква почва (здрава или нездрава), отново я разлюля и се върна на предишното си място. Плановата икономика по пътя към пазарната загуби пазарите си и престана да е икономика, но инверсията власт – пари – власт бе осъществена в пълно съзвучие със замисъла на партийната централа още преди преломната 1989 година. Това не е останало незабелязано от наблюдателното око и аналитичния ум на Петър Доков, и му прави чест, че в творчеството си отстоява и своята гражданска позиция, каквато са имали всички писатели и светли умове по света – от Виргилий, Шекспир и Данте до Гюте, Толстой, Достоевски, Ботев и ред други гениални писатели и поети. Творецът не е пълноценен, ако не защитава общовешките хуманни ценности не само в творчеството си, но и извън него. Това е характерно за цялостните, а не двойствените, раздвоените и много дво/яките личности.

Литературните пластове непрекъснато се разместват и движат, понякога по-бавно, понякога по-бързо от геологичните обществено-исторически процеси и става винаги така, че съвременниците да не могат да зебележат веднага дали това са свлачищни процеси в недрага на литературния терен или предвестие за нови тектонични образувания върху релефа на литературната карта. Но динамика винаги съществува.

Петър Доков е имал досег с доста точки на света поради неблагоприятния климат по нашите географски ширини. Това личи добре в атласа на творчество-

състват навсякъде в следващите книги на Петър Доков. Но в тях хладнокръвният учен-социолог е изпълнил коварната си роля на предател и е попаднал доброволно в ръцете на писателя Петър Доков. Неговото бягство от науката за мен е поредното потвърждение на това, което още навремето е забелязал испанският гражданин на света и Духа Хосе-Ортега-и-Гасет, който казва: “От трагедията на науката се ражда изкуството”.

Държавата на Духа е една. И при тези сравнения, струва ми се, той може да се окаже, че е събрал от цвета на нашата, европейската и световната култура по-дъхав мед от този в кошерите на други пчелини. Да продължава да го прави и да не се страхува от пушилка на Пчеларя. Става въпрос за Времето и царицата-майка Историята.

За читателят е без значение как пише писателят – дали с лекота или мъчително. Този въпрос не го занимава. Той се интересува преди всичко от резултата. А той е значим, когато са налице две предпоставки – едната, е писателят да е талантлив, а другата – да е отговорен пред словото и служи честно на своето призвание. Не случайно един много превежда пред преди време писател – Расул Гамзатов, е казал, че е “по-добре да нямаш талант, отколкото талантливо да служиш на лъжата, като даваш нечестни показания пред съда на историята.” Аз бих посочил десетки наши талантливи писатели, които и в миналото, и сега продължават да служат на лъжата. Петър Доков и преди, и сега не е сред тях.

Тук би трябвало да спрем, за да изпълним даденото в началото обещание за краткост, точност и яснота. Обаче дотук всичко е

Христо Милков, „Легенда за яснооките“, изд. „Фрувег – ПЗП“, Варна, 2010 г.

Неизчерпаем е този наш български род... Все още от дебрите на Балкана продължават да идват към нас сенките на предците ни и да ни напомнят да знаем своя род, да ни подсещат, че сме българи... Не случайно се казва, че словото е дарено на човека от Бога... За да има човечеството памет за миналото...

Българската литература е един от примерите за това. И досега в трудни и решаващи за съдбата ни часове се връщаме не към друго, а към словото, към книгата... Препрочитаме не някой друг, а Йордан Йовков... За да укрепим вярата първо в себе си, в нашия род... Или пък Димитър Талев... Не, не защото те са по-добри от

МАРИН БОЯДЖИЕВ

РОДОВИЯТ КОРЕН

другите автори от българската класика... Съдено е тяхното слово да ни крепи в особени мигове на равностетка, на мъка по отминалото... Това е една странна линия в българската литература, която в по-ново време продължиха автори като Антон Дончев, Генчо Стоев, Йордан Вълчев, Тодор Ризников...

Българският корен... Високо е дървото, но коренът му е още по-дълбок. Към него е тръгнал и Христо Милков в творбата си „Легенда за яснооките“. Четем за съдбата на един род, за неговите митарства и постепенно усещаме, че разказът се превръща в поема за българския дух, за

неговата неизчерпаема сила да се бори с ударите на съдбата и да оцелява. Сещаме се за своя род и се връщаме назад, питаме се какво знаем за нашите деди, откъде са дошли, как са оцелели... И на още много мисли ни навежда авторът. Подсеща ни да се върнем в детството си и да се запитаме такива ли бяха обичаите, които помним, такъв ли беше битът на нашите дядовци и баби? Защото, освен че умее да разказва, Христо Милков се е постарал да навлезе в областта на етнографията и описва с много подробности бита и ежедневието на някогашните българи. И което е най-важно – търси корена на българското... А

той, ако се замислим, е толкова разклонен, че е неизчерпаем. Българите от Странджа и Сакар, но българите и от Мала Азия (има такива и те живеят там от векове), българите от областта на Казан и откъде ли още не.

Това загатва в книгата си и Христо Милков, но задачата му е друга. Чрез съдбата на собствения си род да ни подсети, че сме българи, че и нашите родове живеят на тази земя, че и ние трябва да се обърнем колкото можем назад във времето, ако имаме сърце и воля... Иначе ще си останем само жители на света, без род и родина... Такива примери вече има много. И за да не се множат тези примери – идват до нас книги като „Легенда за яснооките“. Дай боже, такива, като нея да стават все повече!

Неотдавна в Музея на Възраждането бе представена книгата „Забраненият Талев“, издадена в Пловдив (Изд. „Вион“, със съдействието на ВМРО-НИЕ) през настоящата 2010 г. Съставител и автор на предговора е младата изследователка Ирина Димитрова, филолог по образование, занимаваща се с творчеството на Димитър Талев. Димитрова е проучила задълбочено публикуваните във в. „Македония“ през периода 1927 – 1934 г. статии на Д.Талев. Вестникът, обединил три предхождащи го издания – „Независима Македония“, „Илинден“ и „Устрем“, е списван в продължение на осем години (1926-1934) и се самоопределя като „изразител на волята и на мисълта на македонската емиграция“.

Димитър Талев започва да сътрудничи на вестника през 1927 г. първоначално като коректор, но постепенно се публикуват и някои негови разкази. След убийството на ген. Протогеров (1928 г.) настъпват промени в ръководството на вестника и той преминава под контрола на Иван Михайлов. От 1929 г. започва истинската журналистическа дейност на Димитър Талев – първоначално в рубриката „Из ден в ден“, а скоро след това излиза и заглавната статия „Ново велико изпитание“. От 1932 г. Талев става и директор на вестника, в който, освен заглавните статии във всеки брой, публикува свои материали и в рубриката „На свободни теми“. Само след две години, обаче, в. Македония е спрял, защото през 1934 г. ВМРО е забранена от властите.

Статиите на Димитър Талев, публикувани във в. „Македония“ доизграждат облика на този та-

СТАНКА ДИМИТРОВА

ЗАБРАВЕН ЛИ Е ДИМИТЪР ТАЛЕВ?

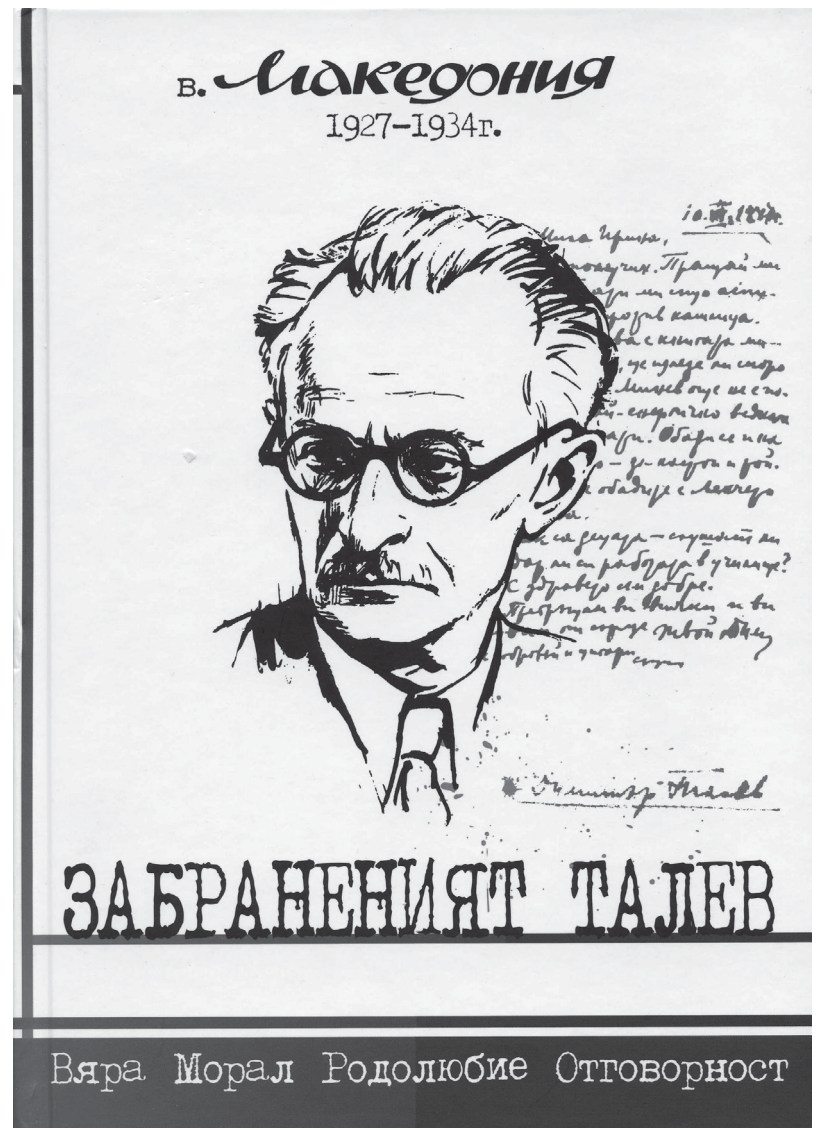
лантлив творец и борец за свободата на българите, живеещи в Македония. Много сполучливо съставителката Ирина Димитрова пише: „Чрез Димитър Талев говори цяла Македония, чрез статиите му тя пита, страда, призовава, моли за помощ“. Чувствителното и остро перо на Талев не щади нито политическите кръгове, нито отделни дейци, които бездействат по македонския въпрос. Гласът му е една тревожна камбана, която иска да събуди заспалия български дух! Тъкмо затова вероятно последвалите събития показват, че Талев доста е уплашил някои кръгове, които решават да го изселят от София, да го вкарат в затвор, да го товарят с извънредно тежък, непосилен за него труд... Но Димитър Талев се оказва много силен духом и това му дава сили за живот и творчество!

Предлаганите в сборника „Забраненият Талев“ статии показват силата на духа и всеобхватността на кръгозора на Талев. Темите, които засяга са различни като проблематика, но са написани с проникновение и силно гражданско чувство. Почти няма събитие, или значима личност, която да не е предмет на коментар от Талев – Цар Симеон и В. Левски, Освобождението и Илинденско-Преображенското въстание и най-вече политическата обстановка на Балканите, Европа и съдбата на Македония.

Напълно е обяснима чувствителността на Д. Талев по отношение на Македония и разбиранията на балканските политици

за нейната съдба, считайки я „за собственост“ на съответната държава. Авторът често отправя остри критики към Белградското правителство, към българските общественици, заради тяхната „неосведоменост по така наречените македонски работи“. Самият той счита, че „не друг, а ние, македонците, в своята легална и нелегална борба за освобождението на Македония вървим по най-прекия път към траен мир не само за България, но и за целия Балкански полуостров“. Показателен за позициите на Талев е един материал, написан в отговор на в. „Знаме“, който пишел за „някаква отделна македонска култура, отделен македонски език и народност“. „Незаслужена и крайно обидна клевета е да се твърди – пише Талев, че македонските българи изповядват сепаратистични идеи. Те възприеха идеята за независима македонска държава в името и на върховните български национални интереси, в името и на самопазването на духовното обединение на целокупната българска нация“.

Интерес представлява една от статиите на Талев, озаглавена „За общественото мнение“ (19 август 1929 г.). Разсъждавайки за огромното значение на общественото мнение в живота на човечеството, като важен фактор за развитието му, авторът пише: „Честно и трезво обществено мнение можем да имаме само тогава, когато факторите, които го оформят и насочват, се вдъхновяват единствено от чистата правда. Ролята на периодичния печат тук може

да бъде от извънредно значение.“ Колко вярно!

В сборника има статии, посветени на Яворов, „обикнал Македония с пламенната любов на поета“, на творчеството на Йордан Йовков (за пиесата му „Боряна“), критични бележки за репертоара на Народния театър (драмата „Секулова невеста“), спомени за военните години 1914-1918, поетическа география на Македония... Похвално е решението на съставителя на включи и части от неиздадения роман на Талев „Усилни години“, останал непознат за многобройните ценители на неговото творчество.

Сборникът „Забраненият Талев“ дава отговор и на един друг

въпрос – забравен ли е Димитър Талев днес? Не е ли обидно за българите този талантлив писател, оставил ни великолепната четиритомна – „Железният светилник“, „Преспанските камбани“, „Гласовете ви чувам“, „Илинден“ – да бъде оставен на заден план в часовете по българска литература? И да не бъде издаван близо четири десетилетия? С излизането на този сборник авторите ни показват колко съвременно звучат теговите слова, писани преди 80 години! И колко са ни нужни днес! И какъв прекрасен пример за публицистика! Не, не бива да бъде забравен Димитър Талев – писателят, публицистът, родолюбецът!

От стр. 1

общите Звуци. Отвреме-навреме свалише каскета си, избърсваше лицето си с бяла батистена кърпа, която оставаше суха въпреки дъжда. Подозираше той, че това не е точно дъжд или ако е дъжд той не е от обикновена дъждовна вода. Срещу него Магазина започваше да блещука с безкрайните си гирлянди, те го радваха с бляска си и само това натрапчиво је не t'aime plus помрачаваше радостта му. Огледа се, не забеляза войничетата край входа и тяхната липса още повече го натъжи. Стори му се, че Стената зад Гробницата го привлича, забеляза и други познати лица, слезли от леговищата си, за да вземат въздух, да се разтъпчат, да поприказват със съратници. Но и те, както и всички обитатели на необятния Мегдан, чуваха непонятните думи, които започваха да звучат все по-силно и дори се самоснабдиха с мелодия. Постепенно се превърнаха в песничка, която започна да се чува все по-далече – полази тя край Гуляй Поле, продължи по Тверская, стигна чак до Александър Сергеевич, обгърна Карл Маркс, по чиято каменна снага се вихреха скейтбордисти, отмахваше ги той и се смееше поради гъдела, който му причиняваха. Особено силно и пространствено кънтеше песничката под сводовите на Сандуновските бани. Поради особената акустика на помещенията Звуците се издигаха над басейните, достигаха високите остъклени тавани, облизваха овлажнените стени и се връщаха при голите тела на посетителите, които ги посрещаха с недоумение. На мястото където стоеше барелефът на Андрей Платонов зееше кухня, а той самият премирташе двора на Училището и си тананикаше същата песничка. Антон Павлович беше излязъл пред театъра си да се поразтъпче, да нагледа Вишневата градина, където Раневская и Лопахин безмълвно разговаряха. Тогава точно и чу онова вездещо је не t'aime plus, което го смути, накара го да си задава въпроси, на които нито един от героите му не можеше да отговори... Особено силно звучеше песничката сред летящите простори на сталинския ампири, щръкнал небостъргачообразните си каменни снаги с цел прослава, въздигане и производство на величие, което да пребъде през хилядолетията. Луташе се тя сред бетоните и от всеки допир до стена се размножаваше, ехо произвеждаше заедно с недоумение, с двойствено звучене на Звуците натоварени с Думи, които бяха непонятни не само защото бяха на чужд език – имаше хора, които го разбираха, но пак не знаеха значението им. Дивяха се – странни аналфabetи – крачещи в неопределени посоки, заслушани в шумната тишина на градското пространство...

Въздухът се разреждаше от само себе си, затрудняваше той по този начин разпространяването и качественото чуване на всеобщата песен, забраняваше на смисъла да достига до евентуалните слушатели, а те пък се измъчваха, споходени от своето незнание. Постепенно, почти неусетно песничката завладяваше умовете и сърцата на милиони, караше ги да си я тананикат наум и наяве, като по този начин се създаваше един всеобщ звуков фон немислим преди векове. Тяхното изтичане беше променило състава и структурата на градския въздух – наситил се беше той с различни цветове, багрите му се смесваха и много често взаимно се изяждаха... Виктор Олегович вече беше издигнал своята Водонапорна кула, подпираше се в подножието ѝ, усмихваше се загадъчно и не се разбираше дали не си тананика Песничката наум. Околното пространство постепенно се насищаше с безхитростните ѝ тонове, поглъщаше думите ѝ, те ставаха негови, объркваха го и дори някои от Времената залутано сменяха посоките си. Така например някакво Социално Време съвсем случайно свърна в

Песента. Точно разределеният въздух беше причината за нейното неравномерно звучене. Имаше цели участъци от Пространството, всред които чуваемостта беше слаба, там и цветовете бяха вяли, като че ли осветлението не стигаше, за да се видят подробностите от пейзажа. По тези места част от Звуците, които съставяха думите на Песента се изкривяваха, неяснота ги връхлиташе, гъгнеха те, като по този начин дори променяха и вида на посланието. Така например вместо је не t'aime plus често се чуваше је не t'aime ras, което значително променяше смисъла и колкото и да се опитваша слушателите трудно проумяваха защо настъпва тази промяна.

„...не те обичам, не съм страдал...

това беше само сън...
за други си създадена...
не ми говори...
стига ми да те видя

щастлива...”,

чуваха се несвързаните думи на Песента, която точно по тези места на непонятно разреждане ту заглъхваше, ту отново се усиляваше, като по този начин окончателно объркваше случайните приематели на Звуците. Може би

опитваше да предупреди нещастния Акакий Акакиевич какво го чака. Вярно, сега писателят не излизаше на Невски, а пред скромния си дом на Никитския булевард, но и там вървеше кротко и тъжно, полуусмихнато се вглеждаше в минувачите, като се опитваше да открие сред тях колежкия асесор Ковальов, който много искаше да бъде наричан майор. Николай Василиевич се надяваше да открие този самонадеян човек по носа. По-точно казано по липсата на нос, защото майор Ковальов току-що беше открил, че на мястото на неговия собствен нос се беше разположило едно съвсем гладко пространство. И макар да нямаше нос той ясно чуваше онова всепроникващо је не t'aime plus, оглеждаше се наляво-надясно, чудеше се откъде идват Звуците, опитваше се да разбере към кого са адресирани, примигваше глупаво и се надяваше, че тази песничка не се пее от загубилия се нос, че не го е намразил и по тази причина е изчезнал... Все там някъде можеше да се забележи и Юрий Михайлович, който, по всичко личеше, че „замисля бягство той...”, а козлето в мляко поблейваше усмихнато и се опит-

може да го обитава. Песничката по естествен начин увеличаваше силата си и когато се докосваше до алените Звезди, но те приемаша внушенията ѝ само за сведение, бяха непоклатими дълго време. Трябва да отбележим, че нито едно от Времената не им въздействаше – онези, които състаряваха фасадите на къщите, сбръчкваха лицата на хората, караха колите да изглеждат вехти и старомодни въобще не успяваха да докоснат Звездите. Тяхната вековечност обаче беше привидна, защото, макар и да блестяха все така алено, смисълът им се видоизменяше и живеещите в Следващите Времена все по-рядко се сещаха за тяхното първоначално предназначение... Песничката се усиливаше и когато докосваше гранитната дреха на Карл Маркс, той само поглаждаше патриаршеската си брада, изтръскваше от снагата си скейтбордистите и кротко се запъгваше към Площада с надежда да се срещне най-после с Владимир Илич, за да му каже: „Не се коси, човече, ние оставаме, ние останахме... Каквито и песнички да ни пеят, ние останахме, не се коси...” А по това Време в Царицино, в Хлебната зала от пода към величествения стъклен купол се въздигаше една безхитростна мелодия, сред която се долавяше је t'aime, је t'aime*** и, като че ли това всъщност беше песента, която звучеше в сегашното Време, което си беше едно бъдеще на миналото, но обитателите му не се замисляха, обсебени от нетърпеливи погледи напред, където се надяваха да видят сияйни върхове, райски начин на живот и безкрайно щастие. Странното беше, че различните Песнички живеяха едновременно, понякога се настигаха, звучаха заедно, като непримиримо се опитваха да убият някои от тоновете на противника, да вземат връх, надмощие и дори да удържат победа, но умните Времена им позволяваха само краткотрайни хегемонии, колкото да не ги обезкуражат... Едрите правоъгълни павата на Площада бяха обърнали измитите си лица към Звездите, усмихваха им се снизходително и си мислеха: „Знаем, че няма вечни неща, но ако някой остане *завинаги*, то това ще сме ние...” Денят колебливо си отиваше, объркан от залутаните Звуци на различните Песнички, а дъждът все така безуспешно се опитваше да отмие неотмиваемите Спомени от бъдещето...

*Je ne t'aime plus (Не те обичам вече) – парафраза от заглавието на песента Je ne t'aime pas (Не те обичам) от Морис Магр (бел. авт.)

**Nous t'aimons (Обичаме те) (бел. авт.)

***Je t'aime (Обичам те) (бел. авт.)

АНГЕЛ Г. АНГЕЛОВ

JE NE T'AIME PLUS*

Елисеевския магазин, въртна се, смени посоката си и хукна назад, препускайки през цял един век. Алексей Пешков галантно беше хванал под ръка Татяна Василевна, застанали бяха те пред своя театър и учтиво канеха на сцената Михаил Афанасиевич, а той се опитваше да приобщи професор Воланд, но оня проклет Бегемот им пречеше лукаво и вършеше куп поразии, от които Песничката се сконфузи и започна да звучи потихо.

„Престани!”, съгълча го кротко професорът, но тлъстият котарак се хилеше нахално и подпяваше без никакъв акцент: Je ne t'aime plus, је не t'aime plus...

Сред аленеещия въздух започнаха да се забелязват пробойни, през които Песничката преминаваше свободно и същевременно оставяше след себе си някакво обезцветяване, което водеше до всеобщо избледняване на колективния Въздух. Дали Песничката играеше някаква роля, дали беше тя причина или някакво следствие, не ставаше съвсем ясно, но се забелязваше как споменатото вече Време се накъсва, как променя цвета си то, как отделните му късове се опитват да живеят самостоятелен живот, въпреки че ясно личеше тяхната взаимнообвързаност. Плътта на Пробойните беше със значително по-малка плътност, което водеше до едно затихване на Звуците, носещи на плещите си думите на

и поради тази липса на непрекъснатост Времето, което вече срещнахме, се луташе разнопосочно и разтваряше в себе си най-невероятни събития и предмети, някои от които дори не можеха да се търпят взаимно. Забелязваха се някогашни автомобили помъкнали грохналите си снаги сред облаци недоизгорели газове, съзираха се фасади на едновременни къщи, върху лицата на които същото това Време беше оставило неизтриваеми следи, които отряди от бояджии и мазачи напразно се опитваха да заличат. Хора, живели в различните късове на това Време, бяха се видоизменили до такава степен, че децата им – същества от друга раса – едва-едва ги познаваха. Косяха се людето живели в разните Времена, не се примиряваха те със загубите, с неизтриваемите белези по лицата и Душите им, издълбани от непоколебимото Време и като единствена утеха им оставаше онова изпяване је не t'aime plus, което чрез своята ожесточеност прозвучаваше почти като ругатня и закана. Като някакво отмъщение, правене напук или пък означаваше безсилие, безпомощност, но и липса на примирение... Хората, живели в по-отдалечените времеви късове, се гушеха зад старите фасади, вдигаха яките на опърпаните си балтони, като че ли искаха да потънат в шинелите си, а Николай Василиевич малко хитровато и тъжно-закачливо се

ваше да налучка тоналността на је не t'aime plus...

И когато най-после силата на това всеобщо пеене завладя масите, проникна в недрата на народния живот, когато върховете вече не искаха да живеят по стария начин, а низините не можеха да живеят както преди, се появиха едри парчета другомислие, които се сипеха уж неочаквано върху аленото тяло на държавното битие. Пробойните в червената плът на изкуствено създадения начин на живот се разрастваха все повече и повече. Забелязваше се една пряка зависимост между големината на Дупките и силата на звучащата песен. Така например, там някъде, около Гробницата Песничката звучеше най-силно и дори Владимир Илич, излязъл на припек под дъжда, подозираше, че тя е живо послание лично към него. Това го огорчаваше, затъжваше се човекът за времената когато чуваше само nous t'aimons, nous t'aimons**, но пък и се примиряваше, защото знаеше, че няма нищо вечно – спомняше си колко беше живял хилядолетният райх.

„Все пак ние живяхме доста по-дълго, а и повече направихме...”, утешаваше се безмълвно нисичкият човек, повел неустрашимо масите. После влезе във вечния си дом, затвори плътно входовете и изходите, като се надяваше по този начин да не чува повече је не t'aime plus, въпреки че не беше сигурен още колко ще

ПЪРВОЛЕТА МАДЖАРСКА

ЕДНО ДЕТЕ СТЬПВА НА ПРЪСТИ,

за да не събуди вълните...
Сложи пръст на устните на вятъра
и той се скри в раковина.
С ризка от роса и нозе от слънце
то се завъртя в танца на чайките...
Ще повярват ли вълните, че е птица,
или ще шепнат завистливо:
каква щастлива песъчинка...

ЛИСТАТА ИЗТЪКАХА ОДЕЯЛО

и завиха земята.
Хлапето подритва есента
и слуша листна соната.
Шумните му крачета
само докосват вятъра
и той си играе
с чорапките му от злато.

РАДОСТИНА ДРАГОЕВА

ХОРО

Увлечена в хорото,
крака преплитях с песен.
Подскачах без умора
и мислех, че е лесно.

И мислех, че съм в дрехи,
които всички носят.
Не знаех, че съм смешна.
В бодлите стъпих боса.

В бодлите влязох смело.
Не виждах в тъмнината.
Но в нощите ми бели,
проблясна светлината.

Проблясна пак надежда.
И кръста си понесох.
Сега не се подвеждам,
че има нещо лесно.

ПО МОТИВИ ОТ ПРИКАЗКАТА
„ЗЛАТНОТО МОМИЧЕ“

Реката сменяше поетапно
цветовете си.
Първо се оцвети в синьо.
Казах си „волна съм“.
Но цветът отмина
и реката придоби
бял цвят.
Помислих „чиста съм“.
Но и този цвят отмина.
Дойде черният и сърцето ми
се сви от притеснение.
Въздъхнах с облекчение,
когато и този цвят
се смени.
Най-после се появи златният.
Инстинктивно се огледах.
И едва тогава забелязах,
че няма кой да ме потопи
в реката.
Затова избрах цвета,
на собствената си
пролята кръв.
Отдалечих се от мястото.
И обърнах очи *нагоре*.

ДОБРИНА НИКОЛОВА

ИЗКУСТВЕНИТЕ ИНТЕЛЕКТИ

Безплодни сме в годините
и в своите мисли.
Времето - счупена колба -
не износи бременността
с изкуствените интелекти.
Родени с нарушение на ДНК -
имунна недостатъчност.
Заразени от Халеевата комета,
затова светът е уродлив,
болен , безгръбначен, генетично увреден
в годините на нашето време !

Останахме безплодни...

***

Срещнахме се късно
с прималели сили
с опънати нерви
без блясък в очите,
без биене в сърцето.
Каквото и да кажем
ще звучи фалшиво.
Лъгана на дребно,
обидите преглъщам.
Пропаст по между ни
как да премина
с белег в сърцето.
В мисъл драскотина.

АРОМАТ
НА РАЛИЧКИ

На Ралица

Ще се изгубиш от моите очи на терминала
оставила след себе си аромат на ралички и тъга.
Отварям вратата по навик да те видя на верандата,
но вместо теб, вятъра ми говори....
Тръгна си в разгара на лятото,
учудена за учуждението на хората,
в един по-различен свят.
Не забравяй, че ние прокудените
сме хора с промити мозъци -
химични вещества без взаимодействие.
Понякога забравяме за добродетелите.

МИХАЕЛА АЛЕКСИЕВА - МЕЯ

НЕМОЛИТВЕНО

Стоя като молба във чекмедже,
захвърлена в прахта на тъмнината.
През черното и плътно фередже
не виждам обич. Сребърници, злато
подрънкват из пендарени звезди
Разлива си снагата небосводът.
А любовта не слага никакви юзди.
Да избереш небето свое си свободен.
Аз своето си знам - от кадифе,
понякога е от кутийка за бижута
и тъмнината, овкусена на кафе,
търкаля сън за тебе в скута ми.
Събуждам се. Все идва този час,
когато слънце пали лист хартия.
Молбата вече няма да съм аз...
Мастилото на тъмнината ще изтрия.
И ставам листът бял. Пиши, пиши!
Молба ли, стих, въпрос или поема.
Дано ръката моя листа утеши,
че тъмнината с жеста на бохема

би смачкала възторга на слънца
сред теснотията на чекмеджето.
С такива тънки пръсти - пипалца
ще ти нахлузи бавничко въжето
на цялото ми безразличие, уви.
И беше време, или времето не беше.
А моята любов изящна шията изви,
и пита: „Болеше ли така, болеше ли?!

И все се губя в този махмурлук -
картини светли в мене да подрежда:
дори да си далеч от мен, си тук,
дори да няма, има пак надежда.

ЛЪЧЕЗАР СЕЛЯШКИ

***

Пресича света
лицето ми в прозорец
на среднощен влак.

***

Орел се рее –
над пожънати ниви
сиво хвърчило.

***

Без да говори,
Върхът ме учи как се
става философ.

КАМЕЛИЯ
ДИМИТРОВА

***

бели дантели
в бабината ракла
редя мигове

***

врабови стъпки
шевица бродират
в тишината

***

чакам този сняг
да затрупа черното
бяло да помня

***

ръбест белег
расте по кожата ми
неизтрят спомен

ИВАН КЪОСЕВ

„КОГАТО ГОСПОД
ХОДЕШЕ ПО ЗЕМЯТА“

На Никола Радев

Когато Господ ходеше по земята,
а ние пък ходехме боси,
все така кръгла беше планетата,
но нямаше страшни въпроси.

Нямаше Интернет, телефони мобилни,
лаптопи и телевизия.
Жените не бяха с изкуствена визия.
Всички мъже бяха силни...

Не гонеха ближния с толкова злоба
и толкова дива омраза.
А днес каква е тази прокоба?
И Господ защо ни наказва?

Как изгубихме пътя? Къде прегрешихме?
И каква е посоката вярна?
Дали сме свободни – мъчително дишаме...
Свободата – дали е коварна?

Безответни въпроси. Жестоки въпроси
- не отвръщат, мълчат небесата.
Не стъпваме вече по пътеката боси
и Дявол обхожда земята.

КРАСИМИРА
КАЗАНДЖИЕВА

***

Дрогата ми за утре:
този мъж и този стих.
И тяхното отсъствие.

***

Красива сватба
в къщата на охлюва.
Ботуш я стъпка.

***

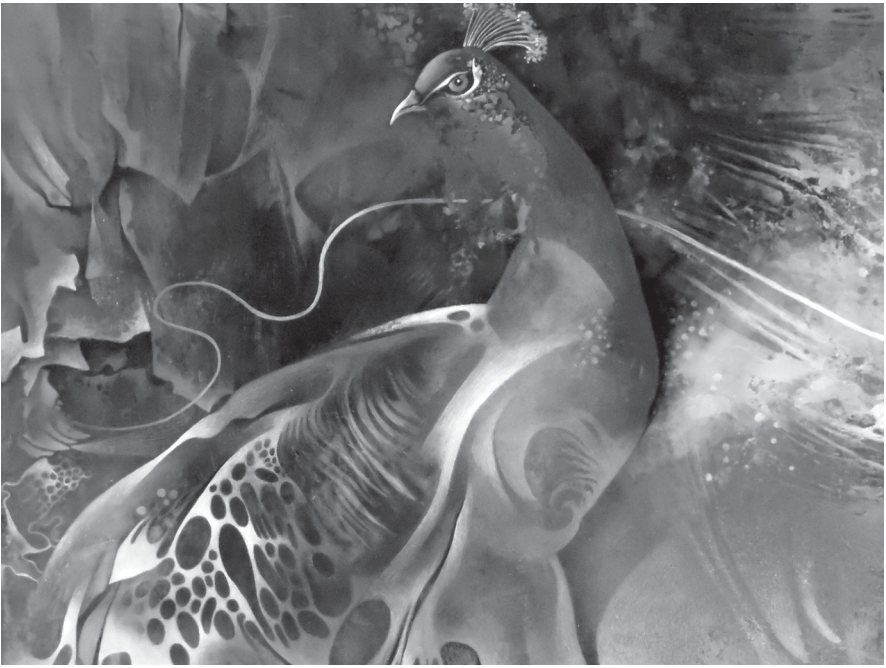
Билет за двама.
Посока неизвестна.
One way ticket, моля!

***

Толкова пъти обух
кристалната пантофка,
а си останах Пепеляшка.

***

Набрах светулки.
Цветята на нощта
родиха утро.

Добромила Цветкова - “Паун“, галерия “Актив арт“

ИВАН МАНОЛОВ

е роден на 30.03.1961 г. в гр. Провадия. Завършил е Военноморското училище във Варна. Издал е три стихосбирки: „Нито спасител, нито палач“, „Криле на разнятие“ и „Внезапна спирачка“. След смъртта му, под редакцията на Пан-

ко Анчев, излиза сборник събрани стихотворения, като към тях се включват и 18 нови – „Вратата“.

Всички негови близки и приятели бяхме потресени от неговата ранна кончина.

Спомням си последната среща с Иван Манолов в барчето на Сдружението на писателите, ден преди неговото отпътуване.

-Монка, каза той, шест месеца на море за мен са като цяла

година. Върна ли се, ще си потърся работа на брега.

Няколко дена преди последната ни среща привърши работата си като редактор на излязлата ми по-късно стихосбирка „Гореца възраст“. За мен беше гордост Иван да ми бъде редактор, защото той е (по мое мнение) най-добрият поет между живите, а сега и сред мъртвите поети на гр. Варна.

Дълго време не се познавах

с Иван Манолов. Знаех го по име от три публикации във в-к „Пулс“. Запозна ме с него Иван Троянски.

Още с първата си книга надареният поет даде заявка за място в поезията. Владееше съвършено стихотворното майсторство. Завладяваше с магията на своя свят. А с останалите си две книги Иван Манолов отвоюва своето безсмъртие. Той успя да изпревари в поезията всички

свои връстници, „батковци“, „чичковци“ и др.

Знам, че ще има поети, които ще ми възразят за оценката, но какво да се прави. Ако можеш да преодолееш болката от истината, значи си се доближил до големия поет Иван Манолов.

На 12 декември се навършиха пет години, откакто Иван Манолов ни наблюдава отгоре и изпраща своите послания към нас, простосмъртните.

ПРОЗОРЕЦ

Прозорец. Светлина. Свидетел ням, видях жена как дрехите си сваля. И тайно пожелах да я погала, макар за нея нищо да не знам.

Престъпен ангел или демон чист – преди да ме обсеби, помнех вече невинността, с която се съблече и отстрани смокиновия лист.

С едно ребро по-малко след това дървото бих, но ябълка не падна. Скимтя навън душицата ми гладна, разнасяна от хорската мътва.

Отлъчиха ме, сякаш ги боде самата мисъл, че се раждат грешни. Дано жена такава ако срещнат, прозорецът да бъде без перде.

ДЕЦАТА СПЯТ

Какво сияние – децата спят – икони светли в тази вечер сива, която пред очите ни изтрива в студа навън премръзналия град.

Прането вкочанясало виси върху телта и остър вятър бръсне притичващите минавачи късни, додето хванат някое такси.

И сякаш бесни демони въртят харманите на зимата жестока. Случайно ли снегът прекъсна тока, или почувства, че децата спят.

Сега стоим без филм и новини. Самата тишина ни ужасява. Не е ли мракът някаква забрава за дребните провали и вини.

На любовта за дребния разпад, за яростта в душите наранени. Гася свеща... И се притискаш в мене, преди да кажа, че децата спят.

РОЖДЕН ДЕН

Мисълта за чудо е напразна и кръвта смразява болка тиха. Татко, закъде те премениха – внучката ти утре има празник.

В стаята за гости шета мама. Купила е торта и свещички. Ето ни – събрани вече всички. Само теб край масата те няма.

А тринайсет пламъчета светят и текат на воська сълзите. Твоят фас догаря сред звездите в пепелника тъмен на небето.

Свършиха цигарите. Остана виното, налято за наздраве. Да ни кажеш сбогом как забрави – всяка дума е жестока рана.

И стои рожденичката плаха в ъгъла до твойто празно място, без да осъзнава, че порасна, а добрите феи отлетяха.

Вместо радост, дълго тези свещи в детските ѝ сънища ще тлеят. Зная, татко, че тъжиш за нея, но не я събуждай нощем често.

ЕПИКРИЗА

Нощта се движи по познат маршрут и на Централна гара ни напуска. Мъглата крие в тънката си блузка прозирация октомврийски студ. От уличните псета проследен, един клошар боклука проверява. Той, столичанин в своята държава, с нескрита ревност я споделя с мен.

Не съм му враг, но знам ли, ще сгреша и може нож дори да ми изкара под жълтото око на светофара, в депото за изгубени души. Додето още съненият град несигурно зад щорите проглежда и обитава спящата надежда пространствата, които ни делят.

Напразно стене първият трамвай в реалността почти неизлечима. Присъдата отдавна в нас я има, по-страшна даже от самия край. Но търси медицината предлог да ни спести излишна диагноза. Денят е просто следващата доза безсмъртие в предписания срок.

Бележка и подбор на стиховете
СИМЕОН ИЛИЕВ

ТАТЯНА КАПРИЧЕВА

ХЕРУВИМСКА ПЕСЕН ЗА ДОБРИ ХРИСТОВ

апостолско – да съхрани и пребъде за вековете най-хубавите черти на родната ни музика: живост, игриност, закачливост, народно-инструментални мотиви, т.е. исконно българският колорит. Достатъчно е да споменем образци като „Ръченица“, „Ерген дядо“, „Слана падна, Гане“, „Хайде завил се е“ и да почувстваме умиление и гордост от великолепието и силата на нашата музика. Народността блика не само като звучност, но и като образност, ритмика, като текстове и заглавия на песните. Прекрасните хорови китки „Пусти моми жеравенки“ и „Лиляна, мома хубава“ са поредното доказателство за пълнотата и китността на нашия народен дух. Дори първата българска четиригласна хорова fuga е в неравноделен размер 7/16. Събитията от Балканската и Междусъюзническата войни откликват в „Балкански песни“ под формата на патриотични и химнови песни. Тържествена увертюра „Ивайло“ и „Тутраканска епопея“ са също отзвук от бъл-

гарската история, но със средствата на оркестровата музика.

Удивителна скромност притежава Добри Христов. В едно от писмата си към Юрдан Тодоров пише: „Всички песни, авторът на които не е забелязан, са мои. Няма нужда в учебника да се означава това. „Създал много учебници и сборници за най-малките, Добри Христов осъзнава необходимостта от музикално възпитание на подрастващите. Приносът му е огромен, тъй като по това време няма такива помагала, които да подпомогнат педагогическата работа в това отношение. Добри Христов е многоспектрна личност, изобилна от качества и работоспособност - преподавател, учител, лектор по музика, публицист, автор на статии и трудове, професор по теоретични дисциплини. Безспорно най-безценното му постижение са двата научни труда: „Ритмичните основи на народната ни музика“ и „Техническият строеж на българската народна музика“, които

му отреждат приза на Първия музикант член на БАН, който всъщност слага основата на фолклористиката като наука и трасира пътя за развитието ѝ. Пионер, основател, учредител. Добри Христов притежава великолепен дар да създава творчески формации, да ги импулсира, развива и ръководи. Закономерно става и първият оперен хормайстор в България, заради високия професионализъм, който проявява в работата си с гражданския хор „Родна песен“. Висотата на изпълненията на този състав осигуряват множество постановки на „Оперна Дружба“ в София. Но преди това Добри Христов учредява или ръководи много други хорове и състави: хор при Варненско певческо дружество „Гула“, тамбурашки оркестър, хор при църквата „Света Богородица“, ученически хорове и оркестри, дамски хор при ДМА, Хор при храм-паметник „Александър Невски“, работи с много работнически хорове и хорът при оперетния театър „Ренесанс“. И навсякъде атеста-

тът за неговата дейност е – високо равнище, високи постижения, висок професионализъм. Като директор на Музикалното училище в София, заедно с генералната реорганизация на работата, Добри Христов реализира грандиозен концерт с афиш: Хайдн „Сътворението на света“, Росини „Стабат Матер“ и Бетховен „Фантазия“ за хор и оркестър. Съвсем естествена е съпоставката с просветителския концерт в Германия на Менделсон, който възкресява Баховата музика. И ние имаме дейци на културата и изкуството, с които да се гордеем и които да следваме. И сега в навечерието на честването на 135 години от рождението на Добри Христов е малко тъжно, че нямаме продукция като „Амадеус“ на Милуш Форман или друга по-атрактивна медийна изява от очерк за един композитор... Така или иначе Добри Христов ни е завещал възвишената, умиротворяваща църковна музика на „Златоустовата“ и „Общо достъпна литургия“... да се пречистим, да помислим и да запеем с херувимска песен: „Тебе поем“, Добри, „Тебе Благословим“.

От стр. 1

музиканти, открива сам законите на музиката. Няма бариера пред любознателния дух на Добри Христов. Този непресъхващ ентусиазъм ще го съпътстват през целия му творчески път и ще му помогне да разгърне широкомащабна дейност в много посоки: композитор, педагог, диригент, общественик, учредител, радетел за родно изкуство, музикален теоретик и изследовател на българската народна музика. Добри Христов притежава завидна адекватност във времето. Той е истински съвременник на своя хронос. Осъзнавайки нуждата от просвещение на масите, от възпращане на културното равнище на изстрадалия ни народ, Добри Христов се насочва към песента – най-демократичният жанр, музиката, която е най-въздействаща и най-бързо достигаща до обикновения човек. Добри Христов създава множество авторски хорове и солови песни, народностни очарования за най-малките и стотици обработки на народни образци. Народностно звучат не само неговите обработки, а и собствените му композиции. Делото му е

От стр. 1

в земеделието. И макар в Подбалкана да правеха и минитракторчета, технократската прогноза не се сбъдна. По едно време дори ни убеждаваха, че мотиката ще остане единствено като експонат в етнографския музей. И това не се случи. В малката градинка е скъпичко, а и нерационално да обработваш земята машинно. А помните ли оптимистичните технократски вещания за скорошно, ама съвсем близко решение на проблема с изхранването на човечеството – с водорасли? Сбогом на зависимостта от картофите, царевицата, пшеницата и останалите житни култури! От водораслите – уверяваха ни – могат да се приготвят дори пържоли. Ален Бомбар ги опита (водораслите), но отвори консервите, предвидливо запасени в лодката му, защото иначе рискуваше да не стигне читав до американския бряг. Двама нашенци, които се прославиха с презокеанските си яхтени круизи на държавна сметка, твърдяха, че са се хранили с планктон, но на тях явно им липсваше поне едно нещо – почтеността на французина. Е, японците наистина си похапват водорасли, но не са се отказали от ориза и рибата. Просто защото няма да оцелят без тях.

В средата на миналото столетие ни убеждаваха, че тецове и вецове ще си отидат, а АЕЦ ще решат веднъж завинаги енергийния проблем на човечеството. (Доколкото си спомням прогнозата бе през 80-те години атомните централи да произвеждат 80 процента от електричеството. Нещо, което също не се случи. Сега се търсят трескаво алтернативни източници за задаващия се енергиен глад.)

Историята на медицината ни поднася в изобилие подобни примери. И само тя ли...

Разбира се, всяка аналогия може да бъде вярна, но никога не е съвсем точна. А тук става дума за нещо, така са се каже, фундаментално за статуса, за съдбата дори на цивилизацията ни, на самото човечество. Нали книгата е носител на неговата памет, на знанията и опита му, трупани хилядолетия наред. В частност или по-скоро като следствие – хранилище и на естетическо богатство. Имам предвид предимно него, макар да ми е трудно да си представя и другото – например всички студенти да усвояват научните премъдрости само чрез лаптопи и други подобни електронни устройства. Знания те могат да получат така, но и ще създадат доста допълнителна работа на офталмолозите, чиито банкови сметки, единствено за тяхна радост, ще набъбнат. Не е ли очевидно?

Твърдят, че електронният носител е по-сигурен, по-траен. Аргументът изглежда сериозен. Не съм специалист, не съм и твърде грамотен технически, но ето, чета любопитна констатация: дискчетата, на които сега записваме текстовете си (и тях), имали живот само 2-3 години. Нека да са 5, 10, 20, не се съмнявам, че съвременните технологии ще го постигнат. Но сравнението с добрата стара книга не издържа: в библиотеки те има томовете на вековна възраст. Да не говорим за предпечатните

пергаментни и папирусни „издания“. Между другото, самите компютри според специалистите след двегодишна активна експлоатация вече са стари и несигурни.

Друг, изглеждащ съкрушителен, аргумент е цената. Електронната книга ще струва по-евтино. Всъщност в по-напредналите икономически и технологично страни действително е така. У нас тя все още е прощъпулник. Най-ниската цена, която открих в интернет, е 2.40 лв. Да речем, купувате си такава електронна книжка от 200 страници. Няма ли, за удобство, да си принтирате текста? А тези 200 листа копирна хартия са допълнителен харч от порядъка на около 3 лв. Ако нямате принтер, сумата нараства неколкостранно. Какво излиза? Според продавачите на новия за нас продукт (електронната книга) цената ще расте, за нашите условия било неизбежно. Излиза – и това предимство е ефимерно.

Лесен и бърз достъп до печатното слово? Несъмнено е така. Но когато става дума за художествена литература, възниква простичкият, макар и на пръв поглед не толкова логичен за скоростния ни начин на живот въпрос: а защо тъкмо тук да се бърза? Нали не купуваш круши или хляб.

ТОШО ЛИЖЕВ

ИЗЯДЕ ЛИ МИШКАТА КНИЖКАТА?

Кой нормален книголюб ще купи нова, от неизвестен автор книга, без да я поразгърне в книжарницата, да я огледа, да попрочете някой и друг ред? А при електронната версия той може да разчита само и единствено на рекламата. А рекламата има съвсем друга функция, всеизвестно е.

Струва ми се, апологетите на електронната книга пропускат най-важното – ЧЕТЕНЕТО. Начина, навиците, ако щете и традицията, обусловени както от хилядолетната практика на

не се сещам. Четенето на глас е лесно обяснимо – хилядолетия преди изобретяването на писмеността предците ни са разчитали на устната традиция. Цялото знание, целият човешки опит се е предавал на глас, просто е нямало друг начин. Забележете – четенето на глас заема 4/5 от „писмената“ история на човечеството. А сега ни убеждават, че за дузина години ще си променим навиците и ще захвърлим на бунището на миналото класическата хартиена книга!

Стереотипът в човешкото мислене, навици и практика е толкова устойчиво нещо (примери колкото щете, най-очевидният е може би формата на първите автомобили, които са си били карети без коне), че самите електронни книги наподобяват, „копират“ класическия хартиен образец. А хартията като носител на словото има твърде малко общо с виртуалната реалност на електронния текст. Във виртуалната реалност той е нещо „некомпактно“, мимолетно, нестабилно ако щете. Ту се „ражда“, ту изчезва. Ако прекъсне захранването, го сполетява виртуална смърт, просто нямате достъп до него, докато компютърът (устройството) не получи нова енергия. Класическата книга няма

неужда от нова енергия. Тя винаги ви е под ръка. Може да я четете на поляната в гората, на пейката в парка, в автобуса, във влака, в креслото и дори – колкото да е нездравословно – в леглото.

Въпрос към пророците, вещаещи близката й смърт: някой от вас да е прочел в електронен вариант библията, или – хайде да не е чак толкова обемисто – „Война и мир“ на граф Толстой? Или поне да е готов на такъв подвиг?

Класическата книга е цялата пред вас. С нея вие общувате не

Твърдят, че Рей Бредбъри на всеослушание е обявил забраната си неговите произведения да се разпространяват чрез интернет. Мотиви в медийните съобщения не се споменават. Едва ли някой може да заподозре световноизвестния фантаст в технофобия, в неприязън към постиженията на технологичния прогрес. Следователно става дума за нещо друго и никак не е трудно да се сетим какво е то.

Може би в този своеобразен протест срещу разгула на виртуалното и загърбането на традицията има и нещо сантиментално, емоцията понякога преобладава над рационалното, раз-

сътъчното. Всъщност защо не? Нали сме хора, а не киборги. Ако бяхме киборги, както предричаха преди време, че рано или късно ще станем, всички, споменати до тук аргументи отпадат. Дори да имитира някакви чувства, киборгът няма да има никакъв интерес от книгата, защото тя ще бъде за него крайно нерационален, с мизерен капацитет носител на информацията.

Разбира се, златните времена на XIX и XX век, когато напредъкът в книгопечатането е направил достъпно знанието и естетическите ценности практически за всички, няма да се върнат. И без човек да следи едва ли не каталогите за падането на тиражите, за нарастването на пазарния дял на електронните издания и пр., достатъчно е да се разходи по улиците на един наш голям град като Варна. Книжарници затварят врати, други се спасяват, като покрай литературата предлагат по-търсена стока. В мебелните магазини все по-трудно можете да откриете библиотеки! Знаменателен факт: тази есен захлопна кепенци книжарницата на „Пингвиници“ на улица Райко Жинзифов, между другото първата, която тази мощна верига откри на времето в града. Тя беше може би най-добре „заредената“, с отлично (в началото) обслужване и бе любимото място за библиофилите. Уви, за кратко...

Моята позната, която вече цитирах, смята, че все пак трябва да се сменят 1-2 поколения, докато си отиде очарованието на разтворените страници. За мнозинството – вероятно да. Но да изчезне напълно? Не ми се вярва. Пророците, предричащи скорошната кончина на книгата, убеден съм, ще се провалят в прогнозите

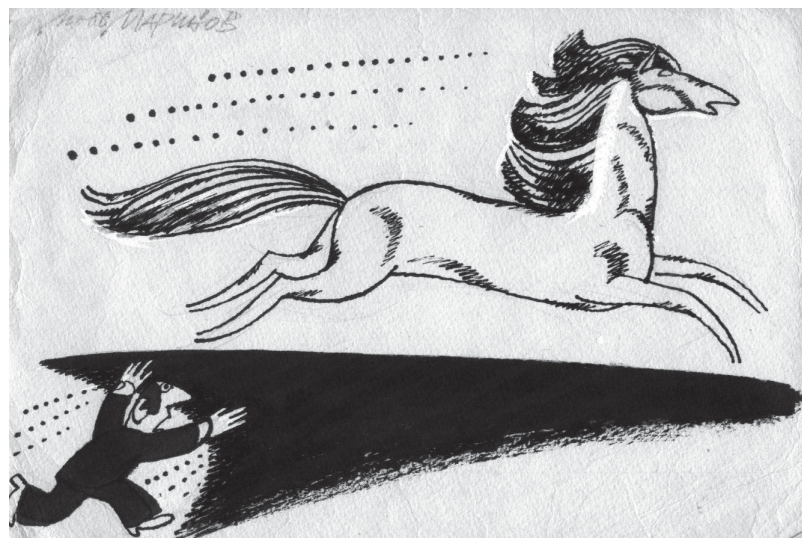
Петър Костов - „Единомислие“

си. А в по-далечна перспектива ще стане може би нещо друго.

Допускам едно „обновително“ връщане към практиката от стари-стари времена, когато трудоемкото и скъпоструващо писане на ръка е „задръжало“ книгата в сферата на елитарната култура. Не че в средновековието и древността не е имало субкултура, но следи от нея са останали само в драсканици и като приписки. Изкуството, а следователно и литературата, която е част от него (най-синтетичното му проявление!) е елитарно по своята същност. Масовата култура „търси“ масовия потребител, тя не може да „диша“ без него. А интернет изглежда тъкмо такова място за проявлението ѝ. Погледнете литературните сайтове и блогове. Какво пишно изобилие, какво нашествие на полуграмотници и графомани! Да не говорим за вулгаризмите и цялата останала словесна и визуална помия. (Харесва ли ни или не, интернет освен огромните си предимства за достъп до информацията, е и една клоака – поне при сегашните правила, или по-скоро липса на правила.) Дори електронните списания с малки изключения са под равнището на хартиените. Е, не е ли тогава логично и естествено, ако щете, при тази тенденция на „свиване“ на книгопечатането форматът на класическата книга да си остане за елитарното изкуство (литература)? Така пазарът (не обичам тази дума, когато иде реч за културата, но такава е фактическото положение) ще се очисти от второсортните писания, от всички еднотонности, езотерични и прочее шарлатани. Ще остане истинската, стойностната литература.

Изглежда логично, като се има пред вид, че сурогатът обикновено е еднотонен, „оборотът“ в сферата на субкултурата е скоротечен, тя не се нуждае от трайни „опакровки“.

Не звучи зле, нали? Съзнавам, че нямам достатъчно убедителни аргументи в полза на такава прогноза. Но ми се иска да вярвам в подобно бъдеще. А вярата все пак има някакво основание. Нали казват: всяко зло – за добро...

Любо Маринов - „Без думи“

човечеството, така и от физиологичните ни особености. А това е нещо много „твърдо“, „консервативно“. Разбира се, през документирания исторически период откакто съществува писмеността, „развитие“, промени е имало. Сещам се за една доста съществена – прехода от четенето на глас към четене на ум, станал около X-XI в. сл. Хр. В древността четенето на ум се е смятало за нещо изключително, за някаква божествена дарба. Умеели са го Александър Македонски, св. Августин... за други

само чрез очите си, но и както биха се изразили медиците, тактилно. Самото ѝ присъствие в домашната ви библиотека създава особена атмосфера. По всяко време можете да „разговорите“ с нея. По чудесен начин го изрази тези дни една моя позната, жена на средна възраст, средноинтелигентна, обикновен българин: „Мене ме влудява мирисът на хартия, допирът до шумолящите страници. Има невероятна магия в уханието на книгата. Младите хора не го разбират...“

Приказките винаги са били едни от най-предпочитаните и въздействащи дидактико-риторични жанрове. С тях е откърмен животът ни и отгледан духът ни. Те носят в себе си екзистенциалните поуки на битието. Деца на фолклора, на колективната чувствителност и разум, приказките се налагат и в индивидуалното литературно творчество. Превръщат се в художествена школа и за създателите си, и за читателите. Малцина обаче са майсторите, които знаят какво да разкажат и как да го направят най-ефектно. Реет Куду е от тях. Родена в столицата на Естония – град Талин, завършила висше филологическо образование в Тарту и балетна специализация в Москва, тя налага представата за ерудиран модерен и космополитен творец, който умее да уважава и обича живота и хората. Увлечателен разказвач в различни жанрове (разказ, приказка, повест, новела, роман) и драматург, тя в не по-малка степен познава и владее езика на танца. Книгите на писателката могат да се определят като изцяло словесна пластика, а хореографските ѝ постановки – като пластика на жеста. Те разнообразно откриват един и същ приказан свят, в който няма нищо мъртво или застинало, а рождеството говори във всеки персонаж, във всяка вещ, детайл и ситуация.

Личното ни запознаване в Москва, посещението на спектакъла „Последният автобус“, по нейна едноименна пиеса, разговорите, кореспонденцията, творбите, които прочетох впоследствие ме убедиха още по-силно, че за да осъществиш всичко това, трябва да си естествен и голям като увлекателна шарена приказка. И така се озовах пред цикъла творби „Принцесата към своя принц“, който открива архетипната си първооснова в поговорката – „Търкулнала се тенджерата, намерила си похлупака“. Цитираната паремия изцяло приляга и на духовната, и на философската нагласа на авторката, която успява да докаже целесъобразността на нецелесъобразното, неслучайността на случайното и да надзърне зад очевидното и видимостта на нещата. Предложените прекрасни лаконични приказки градят фокуса си на вододела между непретенциозно и оригинално, антидидактично и възпитателно, възвишено и низко, мъдро и профанно, конкретно и универсално. На пръв поглед изградени антипсихологично и констатиивно-описателно, те разкриват тънко и проникновено психологията на героите (силно индивидуализирани общочовешки типове) и спокойно могат да се преосмислят като находчиво и специфично съвременно развитие на художествената характерология, завещана ни от Теофраст и неговите „Характери“. Приказките на Реет Куду притежават още едно впечатляващо преимущество – те репликират познати фолклорни мотиви, сюжети, образи и представляват забавна цветна игра на фантазията; шарада, освободена от академизма и интелектуалщината. Мобилни по своята същност, предизвикват интереса на всички възрасти и духовни човешки ръстове. Читателят открива

същността и хоризонта на своята приказка, поставяйки интелектуалния си похлупак върху нея. Оказва се, че архетипната съдържателна основа на цикъла е и тест за самоопределението на рецепиента. Последният получава статут на активно действащо лице и съавтор, а подобна провокация издига духовния рейтинг на творбите. Без преувеличение можем да твърдим, че по цел и начин на въздействие те напомнят **куаните**. Приликата се заключава предимно във факта, че и в двата случая се търси не логическото, а **интуитивното познание и възпитание**. Активността на читателя се провокира и от своеобразните директни въпроси, адресирани от разказвача към него. Например: „И двубоят естествено се отменял, защото и ти също няма да се биеш с човек, който те предпазва от голямо нещастие?“ („Доблесният рицар“).

ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

РЕЕТ КУДУ И ИЗКУСТВОТО ДА РАЗКАЗВАШ ПРИКАЗКИ*

Интересно е да разчетем архетипния регистър на приказния цикъл, защото най-пълно ще ни ориентира към авторовите внушения и акценти.

Първата приказка „Принцесата с най-красивия глас“ ни убеждава, че ако не използваш и не развиваш даденостите и възможностите си, се самопогубваш. Най-лесно е нещото да се превърне в нищо, да се прахоса от глупост. Не е трудно да направим аналогия с **евангелската притча за талантите**. В нея господарят наказва слугата, който е закопал предоставения шанс, вместо да се възползва от него, проявявайки изобретателност и находчивост. Проигран е тестът за личност и зрелост, а оттам и животът, който се дава веднъж. Затова и принцесата, която никога не е използвала гласа си, остава без него – красивият глас е подменен с хрипливо грачене.

„Свършено закръгленичката принцеса“ продължава руслото на мисли, налагайки идеята, че **всеки рано или късно си намира майстора**. Архетипна основа на това лаконично повествование е фолклорната приказка „Житената питка“. Избиращата жених самодоволна и закръглена палавница попада в плен на собствените си забавления и става тяхна потърпевша. Каквото правиш на другите, накрая постига и теб. За разлика от първата приказка тук се налага представата, че и прекалено използване и преекспониране на възможностите също води до крах. Затова и читателят, следващ волните действия на героинята, съвсем закономерно се дотъркалва до представата за **мярата на поведение**. Неслучайно древните гърци я издигат като основна етико-естетическа категория на Античността.

„Е, не се ли задъхвате от това тичане напред – назад? – сякаш се усмихва Реет Куду. – Я по-добре вижте какво става с „Принцеса Насам-Натам“. И тук ни очаква друга улеска. Та това е приказката за мързеливата невеста, потрива самодоволно ръце българският читател. „И да, и не – смее се провидението.“ Сходство има, но идеята е друга – не просто трябва да

се научиш на труд, за да осмислиш битието си; нужно е да осъзнаеш, че капризното самодоволство и развлечение водят до „калната локва“. Затова изплашеният крал разбира, че детето му – **принцеса Насам-Натам**, за ужас трябва да бъде прекръстено в принцеса **От Локвата**.

Естественото развитие на каприза и самодоволството води до **досадата**. Така досадно обсебваща е царкинята Само Една Новина. С непроменения си многократно споделян разказ тя успява да прогони и краля (своя баща) на война, да накара майка си да заспи, пътуващият търговец да се запилее на край света. Останала съвсем сама, скучна и на себе си, принцесата е готова да се ожени за първия, който макар и неопределено ѝ говори и сякаш ѝ обръща внимание. Но досадата се оказва още по-силна от интереса, защото ошастливеният

пастир, получил предложението да стане жених и господар на кралството, така и продължил да дъвче тревица, легнал по гръб и загледан в небето.

В приказката „Доблесният принц“ като архетипна основа е третирана паремията: **„Веднъж стомна за вода, втори път, но на третия се чупи“**. Описвайки с нескрита усмивка своя герой, Реет Куду ни внушава, че не бива да предизвикваме съдбата, разчитайки на чуждото благоволение и благородство, защото то се изчерпва. Доблесно е сам да решиш проблемите си, а не да ги прехвърляш на другите – на съжалението и съпричастността им. Средишният персонаж разчита на случайните си мнимии противници, за да изгради и защити репутация на смел и доблестен герой. Но когато номерът с връзката на богуща не се случва, финалът на приказката и героят нямат нищо общо с доблестта и достойнството. В иносказателен план това послание ни отправя към третата Божия заповед: **„Не изговаряй напразно името господне!“** Т.е. помогни си сам, за да ти помогне и висшето естество.

„Кралицата, която знаеше какво ще се случи после“ е приказка срещу обезличаването, приказка за верността на личността към себе си, за отстояване на собствените си позиции. Всеки има правото и задължението сам да определя житейския си път и да заплаща своето решение. И това е **великото и непредвидимо изкуство на живота**. Колкото и да е познат, той се оказва твърде различен и непредсказуем понякога. Важно е, както казва и принцесата, **„да ми е скроен по сърце“**. Тогава можеш да се откажеш от всичко и да следваш избора и съдбата си.

И тъй като в нашето съществуване егоизмът и скъперничеството все повече се множат, а принципът да мислиш и работиш за другите, се оказва едва ли не порочен, Реет Куду иронично разказва следващата приказка. Нейна архетипна основа е поговорката: **„С чужда пита помен прави“**. Героят трогателно и щедро раздава това, което никога не му е принадлежало на онези, които са истински май

собственици. Тази абсурдна постъпка хвърля в смут и недоумение всички и провокира читателя до момента, когато Принц Добряк трябва да даде от себе си иглено ухо от изворна вода на повелителя на всички морета. Въпросният благонамерен персонаж е засегнат и обиден. Дискредитирана е действащата скъперническа еснафска философия: **„Моето е непрекосновено, а чуждото е и мое“**. Подобни „добряци“ съсипват доброта и съпричастността в целия ни живот. Но наше задължение е, доказва Куду, да ги научим, че всичко на този свят се плаща.

И както битието ни гъмжи от „добряци“, не по-малко са и многознайковците, които не само осъждат себе си на самота, но и развалят щастието на близките си. Те са хора, които знаят само да говорят, но никога и да слушат. В нашата литература Иван Вазов ги

нарекче „чичовци“. Те знаят всичко и могат всичко. Но Кралят, Когото Не Трябва Да Заговаряш, от следващата едноименна приказка, чрез многознайството си и фарфаронството си обрича дъщеря си на нещастие. Удивителните младежи, които идват да се сгодят за нея, нямат шанса да бъдат изслушани, а принцесата загубва навеки възможността да се омъжи. Впечатлява абсурдността на ежедневните житейски ситуации и жестове. Като че ли Реет Куду се опитва да ни свести, провокирайки ни с алогичността на собствената ни екзистенция. Това е **приказка за егоистите**, които живеят саможиво в себе си. Те не успяват и не искат да разберат света и дори нуждите на децата си. Така унищожават всичко, до което се докоснат.

И ако фарфаронството и всезнайковството е бич божий, не по-малко страшно е **натурализирането и маргинализирането на духовното**, на чувството. Средишният персонаж на приказката „Най-възвишеният принц“ се опитва да рамкира любовта в грубо конкретни материални измерения – килограми, сантиметри, хектари, литри. Това довежда до припадък и погубване на всички поредни принцеси годеници. Какъв е изходът тогава? Съвсем артистично Реет Куду вгражда във финала на приказката поговорката: **„Каквото почукало, това се обадило“** – или „Всеки рано или късно си намира майстора“. За да се излекува от своята квази възвишеност, героят трябва да изпита на собствения си гръб собствените си деяния.

Колкото и да са непоносими, противоположностите неумолимо се притеглят като магнитните полюси. Нещо повече, те са залог за хармонията на цялото. Не този, който ти носи материалното благополучие и житейската осигуреност, те привлича, а този, **който те кара да копнееш**, който ти дава криле да летиш, да се издигнеш – дори и фатално. Затова принцеса Езеро обича и принадлежи на принц Слънце, а не на принц Дъжд. Любовта е по-голяма и увличаща от смъртта.

В следващата приказка „Принцеса Лист“ е преосмислена **пред-**

ставата за избраницата. Тя е тази, която оцелява. Но средишната героиня иска да бъде единствена и не се радва на своите сестри. Дразни се от тях, оплаква се на майка си, живее в самота. Когато обаче житейският кръговрат я приближава към неотменния край, тя разбира, че е пропиляла младостта си, че сама се е обрела на старост и самота. Завинаги е загубен възшебният ключ към общността и споделеността. Финалът фокусира вниманието ни върху поуката, която можем да вербализираме като вековечната настолна поговорка: **„Истински можеш да оцениш само това, което си загубил“**. От своя страна указаната посока на мисли ни тласка към контекстовия апел, че трябва да се научим да се радваме на всяко нещо от живота, докато го има. **Наслаждавай се на мига!** А нима това не е архетипната основа и на евангелската притча за десетте девици и светилниците?

И следващата приказка „Пролетните принцеси“ ни води към представата за неповторимостта на нещата. Мъничикият Мъничики принц е разпъван от дилемата на коя девойка цвете да отдаде сърцето си и за коя да се ожени. Но прекаленото избиране и непостоянство го изправят пред тъжната констатация: **„От трън, та на глот“**.

И ако прекаленият избор често оставя човека без шанс, то всяка крайност го превръща в **роб на себе си, а не в повелител на живота**. Парите са средство за по-добро съществуване, но **богатството** не е материална даденост. То е духовна разкрепостеност, която не се постига само с пари. Затова принцеса Подомиячка от едноименната приказка не заживява по-хубаво като открива в процепата на пода на стаята си имане. Оказва се, че от миене на подове тя няма време да се порадва на откритото и да го използва.

Какво да се прави, намига кокетно чрез словото Реет Куду. Никой не може да промени природата си. Например приказката „Грозната принцеса“ се гради около мотива за предопределеността и родителството. Безспорно можеш да избягаш от себе си, но децата и родителите не се избират, а трябва да се уважават. Да се откажеш от детето си заради външността му, както постъпват кралят и кралицата, е по-отблъскваща постъпка от най-грозното лице. Родителството е духовно посвещение, а не суетно самооблечение. И ако външността ни не зависи от нас, а от естеството, то духовният ни облик ни е изцяло подвластен.

Народната мъдрост гласи, **че който се смее последен, се смее истински**. Надсмееш ли се над нещо, то впоследствие те постига. Такава е и архетипната основа на последната приказка „Принцесата към своя принц“. Затова и целият наративен цикъл е начин, чрез който изприказвайки, преосмисляйки и осмивайки всички слабости на несвършената ни човешка природа да се освободим от тях.

Не животът е абсурден, абсурдни сме ние. Не битието е грозно, грозни са постъпките ни. Не думите са лоши, лоши са помислите. А човекът е дете на слънцето, копнеещо летеж и смирение.

*По повод на публикуваните в бр. 7 - 8 на в. „КИЛ“ приказки на авторката

ПРЕДСТАВЯМЕ ДЕТСКАТА ШКОЛА ЗА ТАЛАНТЛИВИ ДЕЦА „РОСА”

ГАБРИЕЛА СТЕФАНОВА

ДВИЖЕНИЕ

В нашия блок живее една много яка бабичка. Ще кажете, че всички баби са добри, нали ни гледат като писани яйца. Но тази е супер, викаме ѝ баба Пена Гъзарката, въпреки че на нея думата баба хич не и подхожда, защото духът ѝ е младежки.

Сутрин рано ще я видиш с внучето Янко да правят гимнастика на терасата. По-късно го кара с мотора на училище. Затова и викаме Гъзарката, защото няма друга такава баба, да кара мотор. А тази е в непрекъснато движение, все бърза, все припира, затова е и на мотор – за да не чака с колата по светофари, а се шумгува между колите. Целият ѝ живот минава на бързи обороти. Където отиде, раздвижва хората. Това ѝ е редовната реплика: ”Движение, баба, движение, че животът е кратък. Трябва да вземем повече от него.”

Като остави Янко на училище, яхва мотора и на обиколка по хипермаркетите и моловете. Знае всички цени, къде какви промоции има, следи брошурите. Навсякъде я познават, защото внася ред, дисциплина и движение по касите. Като се развика от края на опашката:

- Не се мотайте, хора. Пригответе навреме парите. Един да слага на касата, друг да прибира. Движение трябва, баба, движение – и бързо раздвижва опашката. Така прави навсякъде.

Един ден ѝ се обадила личната лекарка за профилактичен преглед, защото тя сама за щяло и не щяло не стъпва там, нали ви казвам – не е като другите бабички. Тя отива и що да види, пред кабинета двадесет пенсионери на размумка. Прилошало ѝ, как ще седи толкова време и познайте какво станало? Баба Пена Гъзарката набързо ги раздвижила. Сложила диагнози в коридора, на кой казала аналгин за болки, на кой аспириин за раздвижване на кръвта, някой се засрамили, че стоят без причина:

- Абе, хора, луди ли сте, да чакате по опашки и да се тровите с лекачества, не ви ли е скъп животът? – а накрая и самата тя си тръгна.

Затова и хората я уважават, защото внася оптимизъм и движение, кара ги да грабят с пълни шепи от живота.

Няма да видиш баба Пена на пейката пред блока да клюкарства с другите баби. Тя е взела внучето Янко и на стадиона с момчетата, раздава го съдия и все вика:

- Движение, баба, движение. Подай топката, не се клати като бабичка, бягай, бягай.

Затова и децата я обожават. Видят ли я от терасите да се връща с мотора си, викат:

- Бабо Пено, ще ритаме ли?

А тя с два пръста свирка: „Хайде всички долу.” Така учи децата на ред и дисциплина – бързо да учат, за да имат време за спорт, че движението му е майката. Спортът бил здраве.

Един ден почина бай Кольо, от втория етаж и целият блок се изнесе на гробищата. Просто сме много задружни и всички решихме да почетем покойника. Гледаме баба Пена Гъзарката най-отзад навела глава, мълчи. Тъй като всички сме свикнали да бърза, отдръпнахме се настрана да мине първа, да си вземе сбогом, а тя ни изненада:

- Движение, баба, движение, но с мярка. Аз за тука не бързам, чакам си реда.

Ей тъй, засмя ни дори на погребение със своите мъдри думи. Сигурно и бай Кольо се е засмял някъде там отгоре като я знае каква е бързачка, а чака реда си. Такава е тя нашата баба Пена – бърза, но където трябва, живее живот на пълни обороти и граби от него, докато може.

ЕКАТЕРИНА СТАНЧЕВА

БЯГСТВО

Пролог

На 16 години Ема загуби родителите си. Тя остана да живее сама в двуетажната къща, която вече се бе превърнала в свърталище на лоши спомени и кошмари. Чичовци и лели нямаше. Надяваше социалните грижи да не забележат отсъствието на настойниците ѝ. Но как да не го разберат след като цялата страна знаеше за нещастния влаков инцидент – злополуката, която промени живота ѝ из основи. Оттогава Ема спря да ходи на училище. Всеки, който се опитваше да се свърже с нея, чуваше гласа на телефонния секретар, а тези, които отиваха до дома ѝ можеха да стоят отпред с часове и да не им бъде отворено. Нямаше много приятели – общителността не беше сред положителните ѝ качества, но много от познатите ѝ, както и тези на родителите ѝ, започнаха да се притесняват. Ема стоеше на тъмно, хранеше се с останалата в хладилника храна, и то единствено когато коремът ѝ се свиваше болезнено. Беше доста слабичка за възрастта си. Прибавяйки и факта, че беше нисичка, с русолява, падаща на красиви букли коса, тя приличаше на кукла. Също като тези, с които повечето момиченца си играят преди да разберат, че съществуват гримове.

В действителност този инцидент отне детството, бъдещето и мечтите на Ема. Остави ѝ само спомени. Спомени, който я измъчваха, но в същото време тя не искаше да ги изостави. Те бяха събрани в снимката, стояща в задния джоб на старите протъркани дънки. На нея беше изобразен най-красивият ден от миналогодишното лято – пикника до езерото. Всеки път, когато погледнеше снимката, Ема отново се пренасяше на онази самотна ливада, намираща се между езерцето

и дърветата-стражи, които сякаш я защитаваха от мрачната действителност. Тя ясно виждаше майка си, изкарала от кошницата за пикник вкусните кексчета, които бе приготвяла с усърдието на грижовна домакиня. В същия този момент се взираше и в образа на баща си, с който се гмуркаха и се състезаваха. Спомняше си как му се караше всеки път, когато, приближавайки финала, спираше да плува, за да го изпревари. Ема се ядосваше, а родителите ѝ се смееха и шеговито казваха, че е родена за плувкиня. Спомняше си всеки детайл от този ден и съжаляваше, че тогава така и не им беше казала колко много ги обича. В действителност тя не беше от хората, които споделяха. Разчиташе на това, че дълбоките ѝ кафяви очи, говорят достатъчно.

Измина близо час, откакто стъпчето се сбогува с градския шум и отстъпи път на луната. Ема бе напуснала дома си. Тя бягаше и дори не усещаше тежестта на раницата си. Не знаеше откъде намира енергия, но не се и интересуваше. Сега мислеше само за това как и къде да се скрие. Те я бяха открили и я гонеха. Чувстваше се като пресътник, бягащ от местопрестъплението. Но в действителност не ѝ бяха оставили избор. Какво можеше да направи след като почукаха

на входната врата? Да им отвори и да я вкарат в приют като някой затворник? Така ли щеше да свърши всичко? Сякаш не ѝ стигаше фактът, че изгуби най-ценните хора в живота си, но сега искаха и да се сбогува със свободата си. Ето защо при вида на хрътките от ада, които Ема виждаше в лицата на представителите на социалните служби, тя не се поколеба. Избяга. Ето как стана това...

ЛИЛИЯ К. ЛИПЧЕВА КАКВО ЗНАЧИ ДА СИ БЪЛГАРИН В ДНЕСНО ВРЕМЕ

Още докато прочитам заглавието и умът ми опонира: „Ами във всеки случай, не каквото е било преди.” И се замислям колко много са разликите във времето, в хората, в душите, в ценностите... Сякаш стара порутена сграда и на нейно място... мол. Сградата е била музей или родно място на велика, забравена личност от миналото, а сега е музей за дрехи, родно място на мазни храни, храм на екшъните и скривалище на младите от старите и истината.

Боли ме, но не се замислям да отвърна: „О, да! За съжаление – да!” Бих казала на народа си, че е неразумен, та дори и още по-горчиви думи, но кой ли ще ме чуе... Пък и

коя съм аз, да го осъждам щом съм част от него и наравно с всички опустошавам езика си, забравям историята си и оставям завещаното ми да бъде покривано с прах.

Така казано и написано ме плаши. Мисля си как да се опровергая, как сама на себе си да докажа, че не забравям всичко, че ще изпълня дълга си на образован човек, който да облагороди народа си и да научи децата си. Такъв, който да не се повлича по вълната. Вълната на балканската ни простотия, неверие в собствените сили и жива страст към подражание на „лъскавите” европейци. Тя залива и залива бреговете и планините, горите и долините, приглушава красотата и звучността на езика, песните и танците, заличава следите, оставени от стоици души, борили се точно срещу прилива ѝ.

България. Името на нашата страна. Бедната, малката, зависимата, неуредената, но наша България! Тази, дето робувала пет века и се е борила за свободата си, за да ни има днес, сега. Тази, дето изпила кръвта на великите личности, за да запази живота си. Тази, дето в нея се пеели песните, танцували се танците, езика и традициите се пазели. Тази, дето криела стари съкровища. България! А сега е тази, която чака

оценката на богатите и „големите”, управляваната от измамници и некадърници. Тази, от която кадърните бягат, изоставената България.

Знаем, че колкото и добри да сме, колкото и гостоприеми, работливи и талантливи, както са ни казвали, нещо ни липсва. Липсва ни задръжността от миналото, за което ни преподават в училище, а ние бягаме от часове, за да нямаме двойка, да похапнем, да пушим, да излезем с „приятел” или защото е мода. Липсва ни уважението към България и всичко родно. Езикът, който претрупваме с чуждици и изписваме с латинските букви. Природата, която погубваме, като я застрояваме с блокове, молове и хотели с хиляди стаи за гости от „върховете”. Ами родолюбието?! Колко са хората, които с гордост ще заявят „Аз съм българин!”? Е, драстично намаляват. Било то заради смешната и фалшива показност или заради срам от това, че България е малка страна, бедна, проста, безизвестна, неуважавана, а и работи всеки ден срещу самата себе си и името си. Религия вече нямаме, защото следваме материалните измерения на света, а те далеч не са съвместими с Господа, който „безполезно” ни кара да чувстваме мир в душите си. Кара ни да се борим, да падаме, да се оправяме, та даже и обичаме... История? Няма значение. Били сме богати и известни, велики, ама сега не сме и няма да бъдем. Е, има разни празници, но ги свързваме само с манифестации и

паметници – скука. Какво значение има историята. Кой разбира хората дали живота си, за да останат в нея и да променят хода ѝ? Литература? „О-о-о”, ще направя десет-дванайсет пицкова за матурите, че иначе потъвам.” Пък хората, които са писали, съчинявали са и са се опитали да ни вдъхновят, погиват по снимки, разрушени паметници и някоя друга презентация за шестица. Добре, че са имената на училищата и улиците.

Хората искат ядене, пиене, дрехи, техника, коли, къщи. Искат зрелища на низки страсти, искат да правят лесно постижими и безидейни неща. Продават се души, продава се невинност (трудно срещана вече), продава се смърт във всякакви форми – хапчета, спринцовки, автомобили, оръжия... И всичко това се купува доста добре, както и свободата, правдата, честта, животът... Всичко така се преобразява, че дори не ни привлича вниманието.

Пари, пари, пари... Всички говорят за тях, служат си с тях, харчат ги, спестяват ги, по-малко ги даряват, повече ги крадат, дават себе си за тях. Та толкова ли са могъщи? Ако ги нямаш, не спиращ да се терзаеш и всяка нощ мечтаеш да ги притежаваш, за да сбъднеш останалото. Ако пък ги имаш, защо да нямаш повече? Да ги спечелиш, да си ги изработиш, или да ги изтръгнеш от друг...? Най-голямата зараза на света и хората в него. Колкото полезни и сто пъти по-вредни и опасни, коварни и преобразяващи човека.

„О, неразумни и юроде!” Защо тъй забравяш? Защо тъй се погубваш? Защо тъй чезнеш в мъглата и сам слагаш главата си на дръвника? Защо тъй бързаш да избягаш от майка си? Майка България, която тъй мъчително стене за своята милост и любов?...
Тъжно е!...

Колкото до силата на човешкия дух – не би отивало на есето ми да завършва помпозно с думите, че духът няма граници. Няма нещо, което да няма граници.

Става мъчно да пиша само за лошото. Мисля си, че все пак познавам хора, българи, които пазят, вярват, уважават, създават и защитават България. А най-мъчно ми е, когато се питам дали не ни трябва този път шестековно робство, та дано простотията ни затихне през поколенията. Дано се сетим, че бяхме различни и да искаме да бъдем още такива – неповторими, упорити и смайващи света. Въпреки това ме е страх, че истинските българи загиват – паника, която си е съвсем оправдана. И все пак българин е най-вече да вярваш! Това ни е спасило и дано пак ни спаси! Аз вярвам, какво друго ми остава. Вярвам, че не днес, не утре, не след година-две, но дано след десетилетие да настъпи прилив, който пак да напои изсъхналите ни, прогнали и унищожени брегове на българщината.

ПОД ЕЛХАТА

КОЛЕДНА ПРИКАЗКА

В нощта преди Рождество на млад и амбициозен студент се явил ангел небесен и му рекъл: -Днес съм в отлично настроение! Затова ще ти изпълня едно желание. Казвай какво искаш: богатство, каквото не си сънувал, несравнима мъдрост или изпепеляваща любов?

Амбициозният студент се сетил, че приближава януарската сесия и заявил: -Искам несравнимата мъдрост! Ангелът шракнал с пръсти и желанието на студента се сбъднало. Преди да отлети ангелът полюбопитствал: -Е, как е сега, най-мъдри от мъдрите? Какво ще кажеш? Плеснал се по челото най-мъдрият и извикал: -Да се гръмна у глупавата си глава! Трябваше парите да взема...

НОВОГОДИШНИ ДИАЛОЗИ

ПИЕНЕ ЗА ЗАБРАВА

В първия работен ден на Новата година: -Колега, къде беше в новогодишната нощ? -Не знам!!!

ВРЕМЕ ЗА РАЗМИСЪЛ

Съпругът се обръща към своята половинка: -Скъпа, какво би искала да ти подаря за Нова година? -Много хубаво е, че ме питаш, но аз в момента наистина не знам какъв подарък желая... -Добре! – зарадвал се мъжът. – Давам ти една година срок, за да си помислиш...

ДАЛИ СИ СВОБОДНА

Една блондинка решила да ходи на нудистки плаж. Но преди това си направила две татуировки на двете половинки на дупето. На лявата написала „Весела Коледа!“, а на дясната – „Честита Нова година!“. Вървяла си тя по плажа и забелязва, че един мъж постоянно я заглежда. -Какво ме гледаш? – попитала русокосата красавица. Мъжът, облизвайки напуканите си от страст устни, отговорил: -Абе, гледам те отпред и отзад и се питам – дали си свободна между празниците?!

Аранжира за вас
ТУРХАН РАСИЕВ

МОРСКИ ОФИЦЕР ОТ РЕЗЕРВА ИЗДАДЕ ДЕВЕТА КНИГА

Морският офицер от резерва Георги Бербенков издаде деветата си книга: „Римувани усмивки“. След летящия старт на сатирика през 1983 г. с „Войнишки хляб“ (в съавторство) и „Изтървани мисли“ (афоризми), сушата го преследваше чак до 1992 г., когато на бял свят се появи „Мисли“ (афоризми). След това Гебер (псевдоним на автора) отново дръпна лъва за опашката, като веднага – година по-късно, издаде „Малшанс“ (епиграми). Този малшанс го преследваше чак до 2006 г., когато се появи неговият сборник с разкази „Открадната любов“.

От тогава всяка година Георги Бербенков радва почитателите си с ново заглавие на книжния пазар. През 2007 г. излезе „Открадната любов“ (разкази). През 2008 г. това бе „Афоризми за туй и онуй“, а през 2009 г. – „Любов в трамвая“ (разкази). И за да не го преследва малшансът, сатирикът предвидливо е написал в издателското каре, че книгата му се е появила през м. август 2010 г., а тя ни зарадва още в началото на м. юли.

Преди всичко Гебер не е забравил, че е замесен в соленото морско тесто и не е забравил къде зимуват раците. Затова не пропуска да пусне по някоя закачка и на тази тема:

РАЗДВОЕНИЕ

От няколко години все се кани да поплава по морета и океани, но нали жена си слуша – продължава да си е на суша.

УМИСЛЕН

Как няма моряка да се мръщи?! Нова година го чака далеч от къщи.

Разбира се, сатирата е жанр, адресиран към широката аудитория, затова Гебер е наточил перото си и го забучва в точките за социална акупунктура и най-вече в нерадостното всекидневие на българина през последните години:

ШИКАЛКАВЕНЕ

Нямало криза... Било проблем, а няма какво да ядем!

ПАРЛАМЕНТАРНА

За всяка мисия - комисия!

УЛЕСНЕНИЕ

По Г. Джагаров „Земята ни - като една човешка длан“, Затуй ли всеки втори е обран?!

НОВО АМПЛОА

Напоследък политиките измествиха комиците.

ЯНУАРИ

Владее зодия **ВОДОЛЕЙ**. Родените в месеца са склонни към наливни алкохолни напитки. Някои от тях пред опасност да се плъзнат по наклонената плоскост на трезвеността. Така им се пада! Останалите ще стигнат до меланхолия.

ФЕВРУАРИ (Малък Сечко)

На власт е зодия **РИБИ**. Под нейно влияние са лапнишараните и лапнимуховците. За тях се плетат мрежи и интриги. Често да се консултират с врачки, за да не влязат в мрежата. Предсказание: я ще прокопсат, я няма да прокопсат.

МАРТ (Женчо)

Владее **ОВЕН**. Жертви на тоя зодиак, ласкайте съпругите си, борете се за еманципация, но си мълчете. И следете жена си да не ви сложи рога. Дружете с хора от **ВОДОЛЕЙ**. Пазете се от **ВЕЗНИ**.

АПРИЛ (Лъжльо)

Под балдахина сте на зодиак **ТЕЛЕЦ**. Триж блазе ви и горко ви! Родени сте лакмазани с яки челюсти и широки гърла само за банкети. Мечтата ви е непостижима – да имате волски стомах с три филиала. Опасност от високо кръвно налягане.

МАЙ (Цветар)

Вие сте под купола на **БЛИЗНАЦИ**. Подлизурквайте се по-активно, за да докажете верността си и да разплачете колегите си и щастieto ще ви се усмихне. Ако

Пътувайте с вестник

Той ще ви отведе в страната на прекрасното. Ще ви достави духовна наслада със своите стихове, разкази, есета, с историческите и публицистични материали, които публикува на страниците си. Всичко това само срещу 6 лева годишен абонамент.

Абонирайте се за вестник **“КИЛ”**. Каталоген № 2584

ВЕСЕЛ ХОРОСКОП

сте жена, докажете любовта си на всички ухажори, които най-много обичате. Хвърляйте кал по лицата на приятелките, за да изглеждате чиста. Пазете се от слънце. Щастлив ден – събота сутрин.

ЮНИ (Липец)

Родените в зодия **РАК** СА **ЧУВСТВИТЕЛНИ И ОТЗИВЧИ-ВИ ДУШИ**. Да споделят терзанията си шепнешком вкъщи. Ако сте мъж, берете грижа в сърцето си – опасявайте се от рак в стомаха. Ако сте жена, ориентирайте се към клюкарство, за да се оттушавате.

ЮЛИ (Горещник)

Владства зодиак **ЛЪВ**. Без талант родени, много таланти ви падат, без да ви се падат. Ламтете за още повече и ще ви се открият перспективи на феодал. Избягвайте дружба с обикновени хора.

АВГУСТ (Сушорек)

Под благотворното влияние сте на зодия **ДЕВА**. Насочете усилията си към творчество. Мъжете благото на таланта си, за да изглежда по-дълбоко. Драскайте и презирайте всички останали. Успехите ви са в книга вързани. Творете скоростно в бели рими, ала си пазете черния дроб!

СЕПТЕМВРИ (Гроздар)

Има дума зодия **ВЕЗНИ**. Проявяват склонност към търговия, сърчно балансирате. Не се застгоявайте, подлейте вода на шефа

ВАЛЕРИЙ ТОДОРОВ

Много преди красотата да спаси света, грозотата му е дала основание да съществува.

Отношенията в учителския колектив трябва да бъдат строго хетероколегиални.

Най-добър е този началник, който се смее на вицове на подчинения, дори и да е разбрал намека в тях.

Ако босът (началникът) ти е мъж под чехъл, или жена над чехъл, не се учудвай, че те смятат за бос в работата.

с анонимно писмо. Бъдете съ-**ВЕЗНИ И СКОРО ЩЕ ИМАТЕ ВИЛА ОТ КНИГА**. Стимулирайте стокообращението. Застраховайте се, като прекупите спечелил лотариен билет и си направете снимка във вестника. Инак – усложнение!

ОКТОМВРИ (Кратун)

Под ведомството сте на зодия **СКОРПИОН**. Родени в зодиака, вие сте искрени, не ви очакват никакви сюрпризи в живота и в службата. В действия и мисли имате сатирична жилка. Щастieto ви ще дойде на патерици. Правете обратно на това, което мислите. Обърнете внимание на зъбите си, особено на кучешките. Лош ден – петък.

НОЕМВРИ (Мокрьо)

Владее зодия **СТРЕЛЕЦ**. Родените в нея клонят към браконьерство. Избор на приятели от зодия **ЛЪВ**, но не забравяйте да си пригответе пари за подкуп. Все пак очите ви да са на четири, че лошо ви се пише! Опасност от разногледство.

ДЕКЕМВРИ (Виносмук)

Родените през месеца са под зодия **КОЗИРОГ**. На всеки десет градуса от зодиака все по-големи шансове. Ако сте жена, станете лека, за да се издигнете в обществото. Движете се с приятели от зодиаците **БЛИЗНАЦИ** и **ЛЪВ** нагоре.

Състави **ГАНЧО КРАЕВ**

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, Веселина Цанкова, Ангел Дюлгерев, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат. Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 14 до 16 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Позвънети АД

ки
месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. “Крале Марко” 11, тел.: 052/733 265; 0885 210 890; 052/639 374

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilittera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна